

جمهوری اسلامی ایران
سازمان برنامه و بودجه کشور

دستورالعمل ناحیه‌بندی استقرار کاربری در حريم کيفی منابع آب سطحی

ضابطه شماره ۷۸۲

وزارت نیرو
دفتر استandarدها و طرح‌های آب و آبفا
<http://seso.moe.gov.ir>

معاون فنی، امور زیربنایی و توليدي
امور نظام فنی اجرائی، مشاورين و پيمانکاران
nezamfanni.ir

شماره:	۹۸/۳۱۷۹۱۵
تاریخ:	۱۳۹۸/۰۶/۱۲
بخشنامه به دستگاه‌های اجرایی، مهندسان مشاور و پیمانکاران	
موضوع: دستورالعمل ناحیه‌بندی استقرار کاربری در حریم کیفی منابع آب سطحی	
<p>در چارچوب ماده (۳۴) قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور، نظام فنی و اجرایی یکپارچه و ماده (۲۳) قانون برنامه و بودجه و آیین‌نامه استانداردهای اجرایی طرح‌های عمرانی، به پیوست ضابطه شماره ۷۸۲ امور نظام فنی اجرایی، مشاورین و پیمانکاران با عنوان «دستورالعمل ناحیه‌بندی استقرار کاربری در حریم کیفی منابع آب سطحی» از نوع گروه سوم ابلاغ می‌شود.</p> <p>رعایت مفاد این ضابطه در صورت نداشتن ضوابط بهتر، از تاریخ ۱۳۹۸/۱۰/۰۱ الزامی است.</p> <p>امور نظام فنی اجرایی، مشاورین و پیمانکاران این سازمان دریافت‌کننده نظرات و پیشنهادهای اصلاحی در مورد مفاد این ضابطه بوده و اصلاحات لازم را اعلام خواهد کرد.</p> <p>محمد باقر نوبخت</p>	

اصلاح مدارک فنی

خواننده گرامی:

امور نظام فنی اجرایی، مشاورین و پیمانکاران معاونت فنی، امور زیربنایی و تولیدی سازمان برنامه و بودجه کشور، با استفاده از نظر کارشناسان برجسته مبادرت به تهیه این ضابطه کرده و آن را برای استفاده به جامعه‌ی مهندسی کشور عرضه نموده است. با وجود تلاش فراوان، این اثر مصون از ایرادهایی نظیر غلط‌های مفهومی، فنی، ابهام، ابهام و اشکالات موضوعی نیست.

از این‌رو، از شما خواننده‌ی گرامی صمیمانه تقاضا دارد در صورت مشاهده هر گونه ایراد و اشکال فنی، مراتب را بصورت زیر گزارش فرمایید:

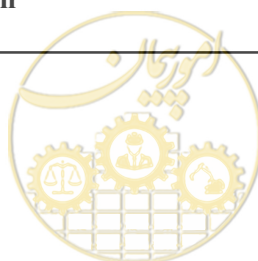
- ۱- در سامانه مدیریت دانش اسناد فنی و اجرایی (سما) ثبت‌نام فرمایید: sama.nezamfanni.ir
  - ۲- پس از ورود به سامانه سما و برای تماس احتمالی، نشانی خود را در بخش پروفایل کاربری تکمیل فرمایید.
  - ۳- به بخش نظرخواهی این ضابطه مراجعه فرمایید.
  - ۴- شماره بند و صفحه موضوع مورد نظر را مشخص کنید.
  - ۵- ایراد مورد نظر را بصورت خلاصه بیان دارید.
  - ۶- در صورت امکان متن اصلاح شده را برای جایگزینی ارسال کنید.
- کارشناسان این امور نظرهای دریافتی را به دقت مطالعه نموده و اقدام مقتضی را معمول خواهند داشت. پیشاپیش از همکاری و دقت نظر جنابعالی قدردانی می‌شود.

نشانی برای مکاتبه: تهران، میدان بهارستان، خیابان صفی علی‌شاه - مرکز تلفن ۳۳۲۷۱

سازمان برنامه و بودجه کشور، امور نظام فنی اجرایی، مشاورین و پیمانکاران

Email: [nezamfanni @mporg.ir](mailto:nezamfanni@mporg.ir)

web: nezamfanni.ir

پیشگفتار

داشتن منابع آب سالم پیش نیازی ضروری و اساسی برای حفظ کیفیت محیط زیست و رشد و توسعه اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی جوامع انسانی است. بسیاری از سکونتگاه‌های انسان در نزدیکی و کنار منابع آب قرار دارند و این منابع تامین‌کننده نیازهای آبی انسان و در بسیاری از مواقع دریافت‌کننده زایدات انسانی (فاضلاب‌ها و پسماندها) و رواناب‌ها به‌شمار می‌روند که اثرات سوء بسیاری بر محیط زیست طبیعی و انسانی در پی دارد. در این میان حریم کیفی منابع آب سطحی یکی از نیازهای ضروری مدیریت منابع آب و محیط زیست است که کارکردهای متعددی از جمله حفاظت اکوسیستم آبی و کنارآبی، جلوگیری از تخریب ساحل و بستر رودخانه، بهبود کیفیت آب (توسط گیاهان کنارآبی و آبی)، کاهش بار آلودگی ورودی از منابع غیرنقطه‌ای، بهبود مدیریت مخاطرات ناشی از حوادث و سوانح آلودگی دارد. با توجه به گستردگی عوامل تاثیرگذار بر منابع آب و لزوم کنترل آن جهت جلوگیری از آلودگی و آسیب‌های زیست محیطی وارده و حفاظت و کنترل آلودگی منابع آب سطحی تعیین و کنترل نواحی میانگیر یا حریم کیفی در قالب قوانین و دستورالعملی مدون ضروری است.

امور آب و آبفای وزارت نیرو در قالب طرح تهیه ضوابط و معیارهای فنی صنعت آب کشور، تهیه «دستورالعمل ناحیه‌بندی استقرار کاربری در حریم کیفی منابع آب سطحی» را با هماهنگی امور نظام فنی اجرایی، مشاورین و پیمانکاران سازمان برنامه و بودجه کشور در دستور کار قرار داد و پس از تهیه، آن را برای تایید و ابلاغ به عوامل ذینفع نظام فنی و اجرایی کشور به این معاونت ارسال نمود که پس از بررسی، براساس نظام فنی اجرایی یکپارچه، موضوع ماده ۳۴ قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور، ماده ۲۳ قانون برنامه و بودجه و آیین‌نامه استانداردهای اجرایی مصوب هیات محترم وزیران تصویب و ابلاغ گردید.

در راستای تکمیل و پربار شدن این ضابطه از کارشناسان محترم درخواست می‌شود موارد اصلاحی را به امور نظام فنی اجرایی، مشاورین و پیمانکاران سازمان برنامه و بودجه کشور ارسال کنند. کارشناسان سازمان پیشنهادهای دریافت شده را بررسی کرده و در صورت نیاز به اصلاح در متن ضابطه، با همفکری نمایندگان جامعه فنی کشور و کارشناسان مجرب این حوزه، نسبت به تهیه متن اصلاحی، اقدام و از طریق پایگاه اطلاع‌رسانی نظام فنی و اجرایی کشور برای بهره‌برداری عموم، اعلام خواهند کرد. به همین منظور و برای تسهیل در پیدا کردن آخرین ضوابط ابلاغی معتبر، در بالای صفحات، تاریخ تدوین مطالب آن صفحه درج شده است که در صورت هرگونه تغییر در مطالب هر یک از صفحات، تاریخ آن نیز اصلاح خواهد شد. از اینرو همواره مطالب صفحات دارای تاریخ جدیدتر معتبر خواهد بود.

حمیدرضا عدل

معاون فنی، امور زیربنایی و تولیدی

تابستان ۱۳۹۸

تهیه و کنترل «دستورالعمل ناحیه‌بندی استقرار کاربری در حریم کیفی منابع آب سطحی»

[ضابطه شماره ۷۸۲]

مجری: شرکت مهندسی مشاور طوس آب

مشاور پروژه: سیدحسین هاشمی   دانشگاه شهیدبهشتی   دکترای محیط‌زیست

اعضای گروه تهیه‌کننده:

جلال جوشش	شرکت مهندسی مشاور طوس آب	فوق لیسانس مهندسی عمران - محیط‌زیست
ریحانه رسولزاده	دانشگاه شهید بهشتی	فوق لیسانس مهندسی منابع طبیعی - محیط‌زیست
محمد رضا سلیمی	شرکت مهندسی مشاور طوس آب	فوق لیسانس مهندسی عمران - محیط‌زیست
لیلا کریمی	شرکت مهندسی مشاور طوس آب	فوق لیسانس مهندسی محیط‌زیست - منابع آب
هدیه میربابایی	دانشگاه شهید بهشتی	فوق لیسانس مهندسی عمران - منابع آب
مرحوم نادر نجمی	شرکت مهندسی مشاور طوس آب	فوق لیسانس مدیریت محیط‌زیست
سیدحسین هاشمی	دانشگاه شهید بهشتی	دکترای مهندسی محیط‌زیست

اعضای گروه نظارت:

فرزام پوراصغر سنگاچین	سازمان برنامه و بودجه کشور	دکترای مدیریت برنامه‌ریزی و آموزش محیط‌زیست
جواد حسن‌نژاد	شرکت مدیریت منابع آب ایران	فوق لیسانس مدیریت محیط‌زیست
الهام رسولپور شبستری	طرح تهیه ضوابط و معیارهای فنی صنعت آب کشور - وزارت نیرو	فوق لیسانس برنامه‌ریزی، مدیریت و آموزش محیط‌زیست
نادیا روستایی	سازمان حفاظت محیط‌زیست	فوق لیسانس مهندسی شیمی

اعضای گروه تایید کننده (کمیته تخصصی محیط‌زیست طرح تهیه ضوابط و معیارهای فنی صنعت آب کشور):

فرزام پوراصغر سنگاچین	سازمان برنامه و بودجه کشور	دکترای مدیریت برنامه‌ریزی و آموزش محیط‌زیست
محمدعلی حامدی	شرکت مهندسين مشاور رویان	دکترای برنامه‌ریزی توسعه منطقه‌ای
جواد حسن‌نژاد	شرکت مدیریت منابع آب ایران	فوق لیسانس مدیریت محیط‌زیست
بهروز دهزاد	دانشگاه شهید بهشتی	دکترای اکولوژی آب‌های داخلی

الهام رسولپور شبستری

الهام سفلائی

محمد محمدی

سیدحسن هاشمی

سیدرضا یعقوبی

طرح تهیه ضوابط و معیارهای فنی

صنعت آب کشور- وزارت نیرو

سازمان حفاظت محیط زیست

دانشگاه جامع علمی کاربردی

دانشگاه شهید بهشتی

شرکت اندیشه زلال

فوق لیسانس برنامه ریزی، مدیریت و آموزش

محیط زیست

فوق لیسانس مهندسی محیط زیست

دکترای ارزیابی و آمایش محیط زیست

دکتری مهندسی محیط زیست

فوق لیسانس محیط زیست

فهرست مطالب

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱	۱- هدف
۱	۲- دامنه کاربرد
۱	۳- تعاریف و اصطلاحات
۴	۴- حریم کیفی و تقسیم‌بندی آن
۹	۵- معیارهای استقرار کاربری‌ها / فعالیت‌ها در حریم کیفی آب‌های سطحی
۱۹	پیوست
	فهرست جدول‌ها

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱۲	جدول ۱- کاربری‌ها / فعالیت‌های مجاز در ناحیه حمایت
۱۳	جدول ۲- کاربری‌ها / فعالیت‌های مجاز در ناحیه پشتیبان
۱۵	جدول ۳- کاربری‌ها / فعالیت‌های غیر مجاز در حریم کیفی

۱- هدف

هدف از تدوین این دستورالعمل، ارائه دستورالعمل ناحیه‌بندی حریم کیفی آب‌های سطحی و تعیین کاربری‌ها/فعالیت‌های مجاز در هر ناحیه، در راستای اجرای اصلاحیه آیین‌نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی (تصویب‌نامه شماره ۵۸۹۷۷/ت/۲۹۱۰۱ هـ مورخ ۱۳۸۲/۱۲/۱۸ هیأت محترم وزیران)، می‌باشد.

۲- دامنه کاربرد

منابع آب سطحی مشمول این دستورالعمل، شامل رودخانه‌های دایمی و فصلی و نه‌رهای طبیعی (و کلیه شاخه‌های آنها)، مسیل‌ها، تالاب‌ها، دریاچه‌های طبیعی و مخازن سدها می‌باشند که حریم کیفی برای آن‌ها محاسبه و اعمال می‌شود. هم‌چنین نحوه محاسبه و اعمال حریم کیفی برای مسیل‌ها، انهار طبیعی و رودخانه‌های فصلی مشابه رودخانه‌های دایمی می‌باشد. این دستورالعمل برای تعیین نحوه استقرار کاربری‌ها/فعالیت‌ها در حریم دریاها کاربرد ندارد.

کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی (مندرج در ماده ۵ قانون مدیریت خدمات کشوری) ملزم به رعایت مفاد این دستورالعمل در حیطه وظایف مربوطه در محدوده حریم کیفی منابع آب سطحی می‌باشند^۱.

۳- تعاریف و اصطلاحات

تعاریف و اصطلاحات مورد استفاده در این دستورالعمل به شرح زیر می‌باشند:

آبراهه: مجرای باریک طبیعی است برای جریان یافتن آب (آیین‌نامه اجرایی قانون حفظ و تثبیت کناره و بستر رودخانه‌های مرزی مصوب ۱۳۶۳).

سازه آبی: سازه یا بنایی است که جهت حفاظت و ترمیم سواحل اعم از رودخانه، دریاچه و دریا در مقابل فرسایش احداث می‌شود (آیین‌نامه اجرایی قانون حفظ و تثبیت کناره و بستر رودخانه‌های مرزی مصوب ۱۳۶۳).

اراضی مستحدث: زمین‌هایی که در نتیجه پایین رفتن سطح آب دریا یا هر نوع جریان آب در کرانه‌های دریا و دریاچه‌ها و جزایر یا در نتیجه پایین رفتن آب یا خشک شدن تالاب‌ها ظاهر می‌شوند (قانون اراضی مستحدث و ساحلی مصوب ۱۳۵۴).

اصلاح مسیر: عبارت از بازگرداندن رودخانه یا نهر یا مسیل به مسیر تعیین شده در معاهدات، موافقت‌نامه‌ها و

۱- قانون مدیریت خدمات کشوری (مصوب ۱۳۸۶/۰۷/۲۵ مجلس شورای اسلامی): ماده ۵- دستگاه اجرائی: کلیه وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی، مؤسسات یا نهادهای عمومی غیردولتی، شرکت‌های دولتی و کلیه دستگاه‌هایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر و یا تصریح نام است از قبیل شرکت ملی نفت ایران، سازمان گسترش و نوسازی صنایع ایران، بانک مرکزی، بانک‌ها و بیمه‌های دولتی، دستگاه اجرائی نامیده می‌شوند.

نقشه‌های مرزی که بر اثر جریان طبیعی یا عوامل دیگر تغییر مسیر داده است (آیین‌نامه اجرایی قانون حفظ و تثبیت کناره و بستر رودخانه‌های مرزی مصوب ۱۳۶۳).

برکه: اراضی پستی است که در اثر جریان سطحی و زیرزمینی آب در آن‌ها جمع شده و باقی می‌ماند (آیین‌نامه بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی مصوب ۱۳۷۹).

بستر: آن قسمت از رودخانه، نهر یا مسیل است که در هر محل با توجه به آمار هیدرولوژیک و داغاب و حداکثر طغیان با دوره برگشت ۲۵ ساله (یا بیش‌تر) به‌وسیله وزارت نیرو یا شرکت‌های آب منطقه‌ای تعیین می‌شود (آیین‌نامه بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی مصوب ۱۳۷۹)؛ در مناطقی که ضرورت ایجاب می‌نماید سیلاب با دوره برگشت کم‌تر یا بیش‌تر از ۲۵ ساله ملاک محاسبه قرار گیرد، سازمان‌های آب منطقه‌ای حسب مورد با ارائه نقشه‌های مربوط و توجیهات فنی از حوزه ستادی وزارت نیرو مجوز لازم را اخذ خواهند نمود. تغییرات طبیعی بستر رودخانه‌ها، مسیل‌ها یا انهار طبیعی در بستر سابق تأثیری نداشته و بستر سابق کماکان در اختیار حکومت اسلامی است، لیکن حریم برای آن منظور نخواهد شد.

بستر مرده: چنانچه بستر رودخانه، نهر طبیعی و مسیل به صورت طبیعی تغییر نماید، باقیمانده بستر، بستر مرده نامیده می‌شود.^۱

مسیل متروک: مجرای طبیعی است که تحت تأثیر عوامل طبیعی یا غیر طبیعی، امکان حدوث سیلاب در آن وجود نداشته باشد.^۲

تالاب: مطابق بند «۱» ماده (۱) کنوانسیون رامسر شامل باتلاق، لجن‌زارها و آب‌های طبیعی و مصنوعی اعم از دایمی یا موقت که آب‌های شور یا شیرین یا تلخ در آن به صورت راکد یا جاری یافت می‌شود و از جمله شامل آبگیرهای دریایی است که عمق آن‌ها در پایین‌ترین حد جزر از شش متر تجاوز نکند (آیین‌نامه اجرایی قانون اراضی مستحدث و ساحلی مصوب ۱۳۸۷/۰۱/۱۹). تالاب، اعم از مرداب، باتلاق یا آب‌بندان طبیعی که سطح آن در حداکثر ارتفاع آب از پنج هکتار کم‌تر نباشد (قانون اراضی مستحدث و ساحلی مصوب ۱۳۵۴).

^۱ - ماده ۸ آیین‌نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی (۱۳۷۹/۰۸/۱۱): چنانچه بستر رودخانه، نهر طبیعی و مسیل به صورت طبیعی تغییر نماید و باقیمانده بستر که بستر مرده نامیده می‌شود و کماکان در اختیار دولت است، برای اجرای طرح‌های آب و برق قابل استفاده باشد، با حدود مشخصی از طریق وزارت نیرو به دستگاه متقاضی به صورت اجاره واگذار و نحوه آماده‌سازی، کناره‌بندی و سایر شرایط مربوط در سند واگذاری قید خواهد گردید.

^۲ - ماده ۱۱ آیین‌نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی (۱۳۷۹/۰۸/۱۱): شرکت‌های آب منطقه‌ای با همکاری شهرداری‌ها و ادارات ثبت اسناد و املاک، مسیل‌های متروک را شناسایی خواهند نمود. تشخیص متروک بودن مسیل‌ها در خارج محدوده قانونی شهرها با شرکت آب منطقه‌ای است، ولی در داخل محدوده قانونی شهرها، شرکت مزبور با همکاری شهرداری‌ها تصمیم لازم را اتخاذ خواهد نمود.

حد بستر (دریاچه / تالاب): آخرین نقطه پیشرفتگی آب تالاب‌ها و دریاچه‌های موضوع این آیین‌نامه که در یک دوره زمانی معین (بر اساس داده‌های ثبت شده موجود) ظرف سه سال از تاریخ ابلاغ این آیین‌نامه توسط وزارت نیرو تعیین می‌گردد (آیین‌نامه اجرایی قانون اراضی مستحدث و ساحلی مصوب ۱۳۸۷/۰۱/۱۹).

حدود اراضی مستحدث: زمین‌هایی پایین‌تر از حد بستر که در نتیجه پایین‌رفتن سطح آب یا هر نوع جریان آب در کرانه‌های دریا و دریاچه‌ها (به استثنای دریاچه ارومیه) و یا در نتیجه پایین‌رفتن آب یا خشک شدن تالاب‌ها (به استثنای مرداب و برکه طبیعی) ظاهر و ایجاد شده یا خواهد شد (آیین‌نامه اجرایی قانون اراضی مستحدث و ساحلی مصوب ۱۳۸۷/۰۱/۱۹).

حریم: آن قسمت از اراضی اطراف رودخانه‌ها، مسیل، نهر طبیعی یا سنتی، مرداب و برکه طبیعی است که بلافاصله پس از بستر قرارداد و به‌عنوان حق ارتفاق برای کمال انتفاع و حفاظت آن‌ها لازم است و طبق مقررات این آیین‌نامه توسط وزارت نیرو یا شرکت‌های آب منطقه‌ای تعیین می‌گردد. حریم انهار طبیعی یا رودخانه‌ها اعم از این‌که آب دائم یا فصلی داشته باشند، از یک تا بیست متر خواهد بود که حسب مورد با توجه به وضع رودخانه یا نهر طبیعی یا مسیل از هر طرف بستر به‌وسیله وزارت نیرو تعیین می‌گردد (آیین‌نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی مصوب ۱۳۷۹)^۱.

حریم (دریاچه / تالاب): قسمتی از اراضی ساحلی یا مستحدث است که یک طرف آن متصل به آب دریاچه یا تالاب باشد (آیین‌نامه اجرایی قانون اراضی مستحدث و ساحلی مصوب ۱۳۸۷/۰۱/۱۹).

حریم کیفی: حریم کیفی آن قسمت از اراضی اطراف منابع آب سطحی است که بلافاصله پس از بستر قرار دارد و به عنوان حفاظت کیفی و جلوگیری از آلودگی و تخریب آن‌ها لازم است و بر اساس آن مالکان و بهره‌برداران املاک مجاور منابع آب، حق انجام فعالیتی که باعث صدمه و آسیب به کیفیت منابع آب شود، ندارند. مطابق مصوبه شماره ۵۸۹۷۷/ت ۲۹۱۰۱ هـ مورخ ۱۳۸۲/۱۲/۱۸ هیأت وزیران، عرض حریم کیفی بر اساس تراز افقی از منتهی‌الیه بستر مقطوع معادل یک‌صد و پنجاه متر است.

حفظ و تثبیت: کلیه اقداماتی که مانع تغییر مسیر رودخانه می‌گردد (آیین‌نامه اجرایی قانون حفظ و تثبیت کناره و بستر رودخانه‌های مرزی مصوب ۱۳۶۳).

۱- بند خ ماده ۱ به‌موجب تصویب‌نامه شماره ۵۸۹۷۷/ت ۲۹۱۰۱ هـ مورخ ۱۳۸۲/۱۲/۱۸ به‌شرح متن اصلاح شده است (رجوع شود به بند ۱۶ فصل دوم رودخانه‌ها و سواحل در آیین‌نامه قانون). همچنین ماده ۱۳۶ قانون مدنی بیان می‌دارد حریم مقداری از اراضی اطراف ملک و قنات و نهر و امثال آن است که برای کمال انتفاع از آن ضرورت دارد.

حوضه آبریز یا آبخیز: پهنه‌ای است که تمام روان آب ناشی از بارش وارد بر روی آن را یک رودخانه، آبرو، دریاچه، و یا یک آب انباشت دریافت می‌نماید (آیین‌نامه اجرایی قانون حفظ و تثبیت کناره و بستر رودخانه‌های مرزی مصوب ۱۳۶۳).

دریاچه: نوعی تالاب است اعم از شور یا شیرین که به آب‌های آزاد راه ندارد (آیین‌نامه اجرایی قانون اراضی مستحدث و ساحلی مصوب ۱۳۸۷/۰۱/۱۹).

رودخانه: مجرای است طبیعی که آب به‌طور دائم یا فصلی در آن جریان داشته باشد (آیین‌نامه بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی مصوب ۱۳۷۹).

مخازن، تاسیسات آبی، کانال‌های عمومی آبرسانی، آبیاری و زهکشی: مستحدثاتی که به‌منظور آبرسانی، سالم‌سازی زمین‌ها یا انتقال آب ایجاد شده یا می‌شوند (آیین‌نامه حریم مخازن، تاسیسات آبی، کانال‌های عمومی آبرسانی، آبیاری و زهکشی مصوب ۱۳۷۱).

شبکه‌های آبیاری و زهکشی و کانال‌ها: مجاری مستحدثه‌ای که به‌منظور آبرسانی، سالم‌سازی اراضی و یا انتقال آب ایجاد شده یا می‌شوند (آیین‌نامه بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی مصوب ۱۳۷۹).

نهر طبیعی: مجرای است که آب به‌طور دائم یا فصلی در آن جریان داشته و دارای حوضه آبریز مشخصی نباشد (آیین‌نامه بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی مصوب ۱۳۷۹).

نهر سنتی: مجرای آبی است که به‌وسیله اشخاص به‌صورت غیرمردن احداث شده باشد (آیین‌نامه بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی مصوب ۱۳۷۹).

مرداب: زمین باتلاقی، مسطح و پستی است که دارای یک یا تعدادی آبراهه باشد و به‌طور معمول در مد بزرگ دریا زیر آب می‌رود، هم‌چنین اراضی پستی که در مناطق غیرساحلی در فصول بارندگی و سیلاب غرقاب شده و به‌طور معمول در تمام سال حالت باتلاقی داشته باشد (آیین‌نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی مصوب ۱۳۷۹).

رده‌بندی صنایع: رده‌بندی صنایع بر اساس ابلاغیه سازمان حفاظت محیط زیست در خصوص مقررات و ضوابط استقرار واحدهای تولیدی، صنعتی و معدنی موضوع ماده ۱۱ قانون هوای پاک (مصوبه ۱۳۹۶/۰۴/۲۵ مجلس شورای اسلامی) خواهد بود.

۴- حریم کیفی و تقسیم‌بندی آن

همان‌طور که پیش‌تر بیان شد، بستر آن قسمت از رودخانه، نهر یا مسیل است که در هر محل با توجه به آمار هیدرولوژیک و داغاب و حداکثر طغیان با دوره برگشت ۲۵ ساله (یا بیشتر) تعیین می‌شود. پس از بستر، حرایم کمی و

کیفی قرار دارند، به طوری که حریم کمی که عرض آن از یک تا بیست متر می باشد، از منتهی الیه حد بستر محاسبه می شود. به طور مشابه حریم کیفی نیز بر اساس تراز افقی از منتهی الیه بستر برای رودخانه ها، نهرها و مسیل ها و از منتهی الیه خط ساحلی ناشی از حداکثر تراز آب برای سایر پهنه های آب سطحی و با هدف حفاظت از کیفیت آب محاسبه می شود.

مطابق جزء خ ماده ۱ اصلاحیه آیین نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه ها، انهار، مسیل ها، مرداب ها، برکه های طبیعی و شبکه های آبرسانی، آبیاری و زهکشی (تصویب نامه شماره ۵۸۹۷۷/ت/۲۹۱۰۱ هـ مورخ ۱۳۸۲/۱۲/۱۸)، عرض حریم کیفی بر اساس تراز افقی از منتهی الیه بستر مقطوع معادل یکصد و پنجاه متر است. نحوه تعیین نواحی مختلف حریم کیفی و کاربری ها/ فعالیت های مجاز برای استقرار در هر بازه به شرح زیر تعیین می شود:

ماده ۱- عرض حریم کیفی بر اساس تراز افقی از منتهی الیه بستر به سه ناحیه «حفاظت»، «حمایت» و «پشتیبان» تقسیم و عرض هر ناحیه به شرح زیر تعیین می شود:

ناحیه حفاظت: این ناحیه موثرترین ناحیه در حفاظت و کنترل منابع آلاینده و کاهش بار آلودگی آن ها، کنترل دسترسی های غیرمجاز، حفاظت از اکوسیستم های آبی و وابسته به آب و سایر عملکردهای ذکر شده برای حریم، است. پهنای این ناحیه در مناطق خارج از محدوده شهر یا روستا و یا مناطق ساماندهی شده برابر با بیست (۲۰) متر و در مناطق شهری روستایی با توجه به تراکم جمعیت، حقوق مالکیت، رعایت ضوابط حریم کمی و ملاحظات تصفیه فاضلاب برابر با عرض حریم کمی است، به شرط آن که از هفت و نیم متر کم تر (۷/۵) و از بیست (۲۰) متر بیش تر نباشد. همچنین مفاد مندرج در ماده ۷ و ماده ۱۰ آیین نامه بستر و حریم رودخانه ها، انهار، مسیل ها، مرداب ها، برکه های طبیعی و شبکه های آبرسانی، آبیاری و زهکشی (۱۳۷۹/۰۸/۱۱) باید رعایت گردد.

ضروری است در طرح های تفصیلی و هادی، مادامی که سیستم تصفیه فاضلاب به تأیید سازمان حفاظت محیط زیست نرسیده باشد، هیچگونه مجوزی برای توسعه صادر نگردد.

ناحیه حمایت: پهنای ناحیه حمایت سه برابر پهنای ناحیه حفاظت است. بدین ترتیب حداقل پهنای ناحیه حمایت بیست و دو و نیم متر و حداکثر مقدار آن شصت متر خواهد بود. محدودیت های استقرار در این ناحیه کم تر از ناحیه حفاظت است.

ناحیه پشتیبان: پهنای این ناحیه برابر با یکصد و پنجاه متر منهای پهنای نواحی حفاظت و حمایت است. در بین نواحی حریم کیفی، این ناحیه نقش پشتیبانی از کارکردهای نواحی حفاظت و حمایت را دارد.

تبصره ۱: عرض ناحیه حفاظت برای رودخانه‌ها، انهار طبیعی، برکه‌ها و دریاچه‌های تامین‌کننده آب شرب در بازه حفاظت از منبع تامین آب شرب مقطوع یک‌صد و پنجاه متر می‌باشد. برای رودخانه‌ها و انهار طبیعی طول بازه حفاظت از منبع تامین آب شرب، معادل بیست برابر عرض بستر رودخانه (در محل برداشت آب شرب)، به سمت بالادست محل برداشت آب و دو برابر عرض بستر رودخانه (در محل برداشت آب شرب) به سمت پایین دست آن می‌باشد.^۱ برای دریاچه‌ها و مخازن سدها و برکه‌های تامین آب مطابق تبصره ۲ عمل می‌شود و تمامی حریم کیفی ۱۵۰ متری دریاچه‌ها، مخازن سدها و برکه‌های تامین آب جزو ناحیه حفاظت در نظر گرفته می‌شود.

در صورتی که فاصله محل‌های برداشت آب شرب متوالی در طول یک رودخانه کم‌تر از پنج (۵) کیلومتر باشد، تمام عرض حریم کیفی در فاصله بین دو محل برداشت آب شرب، جزو ناحیه حفاظت محسوب خواهد شد.

تبصره ۲: مطابق قانون تعیین حریم دریاچه‌های احداثی در پشت سدها (مصوب ۱۳۴۴)^۲، عرض حریم دریاچه‌های احداثی در پشت سدها (بر روی خطی است موازی و به فاصله افقی) یک‌صد و پنجاه متر از محیط تراز شده اطراف مخزن سد بر مبنای حداکثر ارتفاع آب روی سرریز می‌باشد. تمامی این ناحیه جزو ناحیه حفاظت در نظر گرفته می‌شود.

تبصره ۳: در مواردی که برداشت آب شرب از داخل یا خروجی مخزن سد انجام می‌شود، نیز مطابق تبصره ۲ عمل خواهد شد.^۱

۱- به طور معمول فاصله اختلاط برای منابع آلاینده ورودی از حاشیه رودخانه، ده برابر عرض رودخانه در نظر گرفته می‌شود. بنابراین به منظور اطمینان از کاهش غلظت آلاینده‌های ورودی به منبع آب بر اثر پدیده اختلاط و نیز وجود فرصت کافی برای مقابله با آلودگی‌های احتمالی، فاصله‌ای معادل بیست برابر عرض رودخانه در محل برداشت آب شرب به عنوان حریم طولی ایستگاه برداشت آب در بالادست، و به منظور اطمینان از عدم تاثیر جریان آلاینده‌های ورودی احتمالی در پایین‌دست نقطه برداشت، طولی معادل دو برابر عرض رودخانه به عنوان حریم طولی ایستگاه برداشت آب شرب در پایین‌دست در نظر گرفته شده است. لازم به ذکر است که در دستورالعمل قبلی، فاصله در پایین‌دست دو تا پنج برابر عرض رودخانه در نظر گرفته شده است، ولی معیاری برای تعیین دقیق این فاصله بیان نشده است.

۲- قانون تعیین حریم دریاچه احداثی در پشت سدها، تاریخ تصویب: ۱۳۴۴/۰۴/۲۷.

ماده ۱: با توجه به مدلول ماده ۱۳۶ قانون مدنی حریم دریاچه‌های احداثی در پشت سدها (بر روی خطی است موازی به فاصله افقی) یک‌صد و پنجاه متر از محیط اطراف تر شده مخزن سد بر مبنای حداکثر ارتفاع آب روی سرریز، اجازه ایجاد تاسیسات و هرگونه دخل و تصرف در حریم به موجب آیین‌نامه‌ای خواهد بود که بنا به پیشنهاد وزارت آب و برق و تصویب هیات وزیران تعیین می‌گردد.

ماده ۲: در مورد سدهایی که بعد از تصویب این قانون احداث می‌شود ایجاد مستحدثات در حریم دریاچه سدها هم‌زمان با آگهی وزارت آب و برق درباره احداث سد طبق آیین‌نامه مذکور در ماده یک خواهد بود و در مورد مستحدثاتی که قبل از آگهی مذکور در حریم دریاچه سدها ایجاد شده باشد، عیناً مانند مستحدثاتی که در مخزن سد قرار گرفته‌اند، رفتار خواهد شد.

ماده ۳: دولت می‌تواند در صورت لزوم مستحدثاتی را که در حریم دریاچه سدها قبل از تصویب این قانون ایجاد شده است، به شرح زیر خریداری و تصرف نماید:

الف- تعیین بهای مستحدثات از طریق توافق بین وزارت آب و برق و صاحبان مستحدثات مزبور به عمل می‌آید اگر این توافق حاصل نشود به‌وسیله کمیسیون مرکب از وزیر آب و برق «دادستان کل» مدیر کل ثبت یا نمایندگان آنها با توجه به نظر کارشناسان تعیین خواهد شد و رای کمیسیون قطعی است. حضور مالک یا نماینده او در کمیسیون مزبور بلامانع است.

ب- ملاک تعیین قیمت عبارت است از بهای عادلانه مستحدثات مشابه واقع در حوزه عملیات عمرانی در سال قبل از تاریخ تصویب طرح است.

ج- تصرف مستحدثات قبل از پرداخت تمام قیمت مجاز نیست مگر با رضایت فروشنده.

د- در صورتی که مالک با رعایت بند الف به انتقال ملک و تحویل آن رضایت ندهد دادستان محل از طرف او سند انتقال ملک موردنظر را پس از تودیع تمام قیمت در صندوق ثبت امضاء و در مدت سه ماه به تخلیه قطعی ملک مذکور اقدام می‌نماید.

ماده ۴: دولت مأمور اجرای این قانون است.

قانون بالا مشتمل بر ۴ ماده که لایحه آن به موجب ماده واحده مصوبه بیستم آذر ماه ۱۳۴۲ تقدیم شده و در تاریخ روز دوشنبه ۲۴ خرداد ماه ۱۳۴۴ به تصویب مجلس سنا رسیده بود در جلسه روز یکشنبه بیست و هفتم تیرماه یک هزار و سیصد و چهل و چهار شمسی مورد تصویب مجلس شورای ملی قرار گرفت.

تبصره ۴: عرض حریم کیفی برای رودخانه‌های حفاظت شده و تالاب‌های ثبت شده در کنوانسیون رامسر و منابع آب سطحی واقع در مناطق تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست (موضوع بند الف ماده ۳ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست)، مقطوع ۱۵۰ متر و تمام آن جزو ناحیه حفاظت می‌باشد، مگر این‌که به پیشنهاد سازمان حفاظت محیط زیست و طی مراحل قانونی، ترتیبات دیگری در مورد آن‌ها وضع شود.^۲ رودخانه‌های حفاظت شده که مشمول این تبصره می‌باشند، در ضمیمه معرفی شده‌اند. هرگونه تغییر آتی در این بازه‌ها، حسب اعلام سازمان حفاظت محیط زیست، مشمول این دستورالعمل خواهد بود.^۳ استقرار هرگونه فعالیت/کاربری در محدوده حریم حفاظتی رودخانه‌های حفاظت شده، خارج حریم کیفی، مشمول ضوابط و مقررات سازمان حفاظت محیط زیست می‌باشد.^۴

تبصره ۵: حریم کانال‌ها، انهار احداثی و سنتی و شبکه‌های آبیاری و زهکشی مطابق ماده ۱۵ آیین‌نامه بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی (تصویب‌نامه شماره ۳۶۰۴۶ت/۲۳۶۸۷هـ مورخ ۱۳۷۹/۰۸/۱۶)^۵ تعیین می‌شود و مشمول این دستورالعمل نمی‌باشند.

۱- به عبارت دیگر مشابه سایر دریاچه‌های احداثی در پشت سدها، صرفاً محدوده ۱۵۰ متری حریم مخزن سد، به عنوان محدوده حریم ناحیه حفاظت (یک، ۱) در نظر گرفته می‌شود.

۲- ماده ۱۷ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست (مصوب ۱۳۵۳/۰۳/۲۸ و اصلاحیه ۱۳۷۱/۰۸/۲۴): در صورتی که عرصه و اعیان املاک واقع در محدوده مناطق مذکور در بند (الف) ماده ۳ این قانون مورد نیاز باشد، سازمان (محیط زیست) می‌تواند طبق مقررات قانون خرید اراضی و ابنیه و تأسیسات برای حفظ آثار تاریخی و باستانی مصوب آذرماه ۱۳۴۷ خریداری و تصرف نماید.

۳- قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست:

ماده ۳- شورای عالی حفاظت محیط زیست علاوه بر وظایف و اختیاراتی که در قانون شکار و صید برای شورای عالی شکاربانی و نظارت بر صید مقرر بوده دارای وظایف و اختیارات زیر است: الف - تعیین مناطقی تحت عنوان پارک ملی، آثار طبیعی ملی، پناهگاه حیات وحش و منطقه حفاظت شده و تصویب حدود دقیق این مناطق با رعایت نکات زیر: ۱- مفاد ماده ۲۷ قانون شکار و صید مصوب خرداد ماه ۱۳۴۶ هم چنین قوانین و مقررات مربوط به سازمان جنگل‌ها و مراتع. ۲- کسب موافقت وزیر کشاورزی و منابع طبیعی در مورد مناطقی که با اجازه یا توسط سازمان جنگل‌ها و مراتع کشور در آنها طرح جنگل‌داری یا مرتع‌داری به موقع عمل گذارده شده یا می‌شود. ۳- کسب موافقت وزیر اقتصاد در مورد مناطقی که طرح‌های اکتشاف و بهره‌برداری از مواد معدنی طبق قوانین مربوط اجرا می‌گردد. صدور هرگونه پروانه اکتشاف و بهره‌برداری از مواد معدنی برای مناطقی که تحت عنوان پارک ملی، آثار طبیعی ملی، پناهگاه حیات وحش و منطقه حفاظت شده تعیین گردیده‌اند موکول به موافقت شورای عالی محیط زیست می‌باشد. تبصره- تعریف مناطق و تعیین ضوابط و مقررات مربوط به مناطق مذکور در این بند به موجب آیین‌نامه اجرایی این قانون خواهد بود. ب- تعیین انواع و مدت اعتبار و بهای پروانه‌های موضوع ماده ۸ این قانون. ج- موافقت با اعطای جایزه به اشخاص طبق آیین‌نامه اجرایی این قانون.

ماده ۱۶- کلیه عرصه و اعیان املاک متعلق به دولت واقع در محدوده مناطق مذکور در بند (الف) ماده ۳ هم چنین کلیه تالاب‌های متعلق به دولت در اختیار سازمان قرار خواهد داشت و سازمان در بهره‌برداری از تالاب‌ها (به استثناء مرداب بندر انزلی) و املاک مذکور قائم مقام قانونی موسسات یا سازمان‌های مربوط می‌باشد ولی حق واگذاری عین آن‌ها را ندارد. تبصره ۱- در صورتی که استفاده از منابع مذکور مستلزم قطع درخت باشد، سازمان جنگل‌ها و مراتع کشور طبق طرح سازمان راساً عمل خواهد نمود. تبصره ۲- نحوه واگذاری منافع املاک مذکور در این ماده در آیین‌نامه اجرایی این قانون تعیین خواهد شد.

۴- ماده ۱۷ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست (مصوب ۱۳۵۳/۰۳/۲۸ و اصلاحیه ۱۳۷۱/۰۸/۲۴): در صورتی که عرصه و اعیان املاک واقع در محدوده مناطق مذکور در بند (الف) ماده ۳ این قانون مورد نیاز باشد، سازمان (محیط زیست) می‌تواند طبق مقررات قانون خرید اراضی و ابنیه و تأسیسات برای حفظ آثار تاریخی و باستانی مصوب آذرماه ۱۳۴۷ خریداری و تصرف نماید.

۵- ماده ۱۵ آیین‌نامه بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی (تصویب‌نامه شماره ۳۶۰۴۶ت/۲۳۶۸۷هـ مورخ ۱۳۷۹/۰۸/۱۶): حریم کانال‌ها، انهار احداثی و سنتی و شبکه‌های آبیاری و زهکشی با توجه به ظرفیت آن‌ها طبق جدول زیر از طرف وزارت نیرو یا شرکت‌های تابع آن برای هر طرف تعیین می‌گردد و این حریم از منتهی‌الیه دیواره آن‌ها می‌باشد:

الف- آبدهی (دبی) بیش از ۱۵ مترمکعب در ثانیه - میزان حریم از هر طرف ۱۲ تا ۱۵ متر.
ب- آبدهی (دبی) از ۱۰ تا ۱۵ مترمکعب در ثانیه - میزان حریم از هر طرف ۸ تا ۱۲ متر.

تبصره ۶: در مورد رودخانه‌ها یا سایر منابع آب سطحی که دیوار حائل/ احداثی دارند، حریم کیفی و نواحی سه‌گانه آن از پشت دیوار حائل/ احداثی مورد تایید وزارت نیرو محاسبه خواهد شد (موضوع ماده ۱۰ آیین‌نامه بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی (تصویب‌نامه شماره ۳۶۰۴۶ت/۲۳۶۸۷هـ مورخ ۱۳۷۹/۰۸/۱۶)^۱.

تبصره ۷: بستر مرده یا متروکه مسیل‌ها و رودخانه‌ها یا سایر منابع آب سطحی در اختیار حکومت می‌باشد، ولی حریم کیفی برای آن‌ها محاسبه و اعمال نمی‌شود.

تبصره ۸: حریم کیفی تالاب‌ها و نواحی سه‌گانه آن و دستورالعمل استقرار کاربری‌ها/ فعالیت‌ها در این نواحی، با رعایت ماده ۲ آیین‌نامه اجرایی تبصره ۲ ماده ۲ قانون اراضی مستحدث و ساحلی (تصویب‌نامه شماره ۳۲۷۹/۳۶۲۵۶ت/۳۶۲۵۶ک مورخ ۱۳۸۷/۰۱/۱۹)^۲، بر اساس دستورالعمل حاضر تعیین می‌شود. مگر این که به پیشنهاد سازمان حفاظت محیط‌زیست

پ- آبدهی (دبی) از ۵ تا ۱۰ مترمکعب در ثانیه - میزان حریم از هر طرف ۶ تا ۸ متر.
 ت- آبدهی (دبی) از ۲ تا ۵ مترمکعب در ثانیه - میزان حریم از هر طرف ۴ تا ۶ متر.
 ث- آبدهی (دبی) از یکصد و پنجاه لیتر تا دو متر مکعب در ثانیه - میزان حریم از هر طرف ۱ تا ۲ متر.
 ج- آبدهی (دبی) کمتر از یکصد و پنجاه لیتر در ثانیه - میزان حریم از هر طرف ۱ متر.
 الف- حریم لوله آبرسانی تا قطر پانصد میلی‌متر کلا ۶ متر (۳ متر از هر طرف نسبت به محور لوله).
 ب- حریم لوله از پانصد تا هشتصد میلی‌متر کلا ۸ متر (۴ متر از هر طرف نسبت به محور لوله).
 پ- حریم لوله از هشتصد تا یکهزار و دویست میلی‌متر کلا ۱۰ متر (۵ متر از هر طرف نسبت به محور لوله).
 ت- حریم لوله از یکهزار و دویست میلی‌متر به بالا کلا ۱۲ متر (۶ متر از هر طرف نسبت به محور لوله).
 در صورتی که لوله‌های آبرسانی به موازات و در حریم یکدیگر نصب شوند، حد خارجی حریم به اعتبار قطر آخرین لوله منظور می‌شود.
 تبصره ۱: کانال، انهار، شبکه‌های آبیاری و زهکشی و احداثی واقع در داخل مزارع و باغ‌ها تا مساحت یکصد هکتار که برای آبیاری همان مزارع و باغ‌ها مورد استفاده است، دارای حریم نیستند.
 تبصره ۲: در مواردی که در طراحی کانال، تاسیسات تبعی (راه سرویس، گل انداز، زهکش و غیره) در یک طرف یا طرفین آن منظور شده باشد، حریم مرتبط به فاصله (۲) متر از منتهی الیه تاسیسات مذکور برای حفاظت آنها در نظر گرفته می‌شود، ولی در هر حال فاصله‌ای که تاسیسات تبعی مذکور به انضمام دو متر حریم مقرر در فوق در آن قرار دارد، نباید از میزان حریم مقرر در این ماده کمتر باشد.
 ۱- ماده ۱۰ آیین‌نامه بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی (تصویب‌نامه شماره ۳۶۰۴۶ت/۲۳۶۸۷هـ مورخ ۱۳۷۹/۰۸/۱۶): چنانچه امکان دیواره‌سازی و استفاده از اراضی مازاد بستر برای مجاوران وجود داشته باشد، شرکت آب منطقه‌ای ضمن مشخص کردن مجاوران رودخانه یا نهر یا مسیل یا مرداب یا برکه طبیعی، مشخصات دیواره و مقدار زمین‌هایی را که در اثر دیواره‌سازی حاصل می‌شود، معلوم و به مجاوران اعلام خواهد نمود تا در صورت تمایل به شرکت مراجعه و با قبول شرایط و مشخصات دیواره‌سازی برای اخذ اجازه مربوط اقدام نمایند. بستر واقع در پشت دیواره احداثی در اختیار دولت جمهوری اسلامی ایران است. شرکت می‌تواند پس از تامین میزان حریم که بلافاصله بعد از دیواره احداثی شروع می‌شود، باقیمانده بستر را به سازنده دیوار یا در صورت عدم تمایل سازنده به دیگران اجاره دهد.
 ۲- ماده ۲ آیین‌نامه اجرایی تبصره ۲ ماده ۲ قانون اراضی مستحدث و ساحلی (تصویب‌نامه شماره ۳۲۷۹/۳۶۲۵۶ت/۳۶۲۵۶ک مورخ ۱۳۸۷/۰۱/۱۹): عرض حریم تالاب‌ها (به استثناء مرداب و برکه طبیعی) عرصه‌ای به عرض ۱۵۰ متر است که بلافاصله بعد از حد بستر تعیین می‌گردد. تبصره - وزارت نیرو مکلف است ظرف سه سال بعد از ابلاغ این آیین‌نامه، با هماهنگی سازمان حفاظت محیط زیست و وزارت جهاد کشاورزی عرض حریم تالاب‌ها و دریاچه‌های موضوع این آیین‌نامه را بر اساس شاخص‌های زیست محیطی، اقتصادی، اجتماعی و هیدرولوژیکی با اولویت تالاب‌های ثبت شده در کنوانسیون رامسر تعیین نماید.

و طی مراحل قانونی، ترتیبات دیگری در مورد آن‌ها وضع گردد. در هر صورت کسب موافقت کتبی اداره کل محیط زیست استان برای هرگونه استقرار در محدوده حریم کیفی تالاب‌ها الزامی است.

۵- معیارهای استقرار کاربری‌ها/ فعالیتهای در حریم کیفی آب‌های سطحی

ماده ۲- انواع کاربری‌ها/ فعالیتهای آن‌ها به شرح زیر تعریف می‌شود:

- صنعتی و معدنی: شامل کلیه واحدهای صنعتی و معدنی مندرج در ابلاغیه سازمان حفاظت محیط زیست در خصوص مقررات و ضوابط استقرار واحدهای تولیدی، صنعتی و معدنی موضوع ماده ۱۱ قانون هوای پاک (مصوبه ۱۳۹۶/۰۴/۲۵ مجلس شورای اسلامی)
- کشاورزی، پرورش دام و طیور و آبی‌پروری: این گروه شامل انواع روش‌های تولید محصولات کشاورزی، پرورش دام و طیور و انواع آبی‌زبان و فعالیتهای مرتبط با آن‌ها می‌شود. در مواردی که واحدهای صنعتی و کشاورزی یا دام و طیور و آبی‌زبان در یک مجتمع قرار دارند (مانند مجتمع‌های کشت و صنعت)، بایستی این مجتمع‌ها بر اساس معیارهای کاربری صنعتی بررسی شود. کشتارگاه‌ها دام و طیور و فرآوری و بسته‌بندی محصولات دامی و طیور در گروه صنعت قرار می‌گیرند.
- مسکونی: این بخش شامل انواع سکونت‌گاه‌های انسان و شامل سکونت‌خانوارهای هسته‌ای و گسترده، ویلاهای مسکونی و دیگر صور سکونت غیردائم می‌باشد. این نوع کاربری/ فعالیت ممکن است در مناطق شهری، روستایی یا به‌جز آن‌ها استقرار یابد.
- تجاری و اداری: این بخش شامل واحدهای اداری که مربوط به عملکرد سازمان‌ها و نهادهای دولتی و غیردولتی و خدمات عمومی می‌باشد و تجاری برای انواع فعالیتهای بازرگانی، مغازه‌ها و فروشگاه‌ها، کسب و پیشه و دوایر نمایندگی‌های مختلف، به‌جز مواردی که در گروه‌های دیگر تقسیم‌بندی شده‌اند، می‌شود. این نوع کاربری‌ها/ فعالیتهای ممکن است در مناطق شهری، روستایی یا به‌جز آن‌ها استقرار یابند. در اینجا، برخی اماکن و واحدهای خدمات شهری نظیر پمپ بنزین‌ها و تصفیه‌خانه‌های آب و فاضلاب جزو این دسته قرار نمی‌گیرند.
- مذهبی: فضا یا بنایی که محل انجام فرائض و مراسم و آداب و آیین مذهبی می‌باشد. لازم به‌ذکر است که برخی فضاها و ساختمان‌ها شامل ترکیبی از بناهای مذهبی، تجاری، مسکونی و به‌جز آن می‌باشند. در هر حال کاربری مذهبی تنها بخش‌هایی را در بر می‌گیرد که مختص انجام فرائض و مراسم و آداب و آیین‌های مذهبی هستند.
- آموزشی: بنایی که فعالیتهای آموزشی و پرورشی و آموزش عالی و تعلیم و تربیت در آن صورت می‌گیرد (مانند مهدهای کودک، مدرسه، دانشگاه و دیگر مراکز آموزشی و پرورشی).
- فرهنگی: بنا یا فضایی که در آن بخشی از عملکرد گذران اوقات را انجام می‌شود که به فعالیتهای فرهنگی اختصاص دارد، مانند گالری‌ها، سینما، تئاتر و غیره.

- تاسیسات شهری: بناها یا تاسیساتی که جهت برطرف نمودن نیازهای شهری ایجاد می‌شوند مانند پست‌های برق و گاز، مراکز مخابراتی، تصفیه‌خانه‌های آب.
  - خدماتی: بنایی که در خدمت آسایش و رفاه افراد مورد استفاده قرار گیرد، مانند بیمارستان‌ها، درمانگاه‌ها، ایستگاه‌های آتش‌نشانی، مراکز جمع‌آوری زباله، سرویس‌های بهداشتی عمومی، پایانه‌های حمل و نقل درون و برون شهری.
  - اماکن تفریحی و تفریحی: در اطراف منابع آب سطحی اغلب اراضی با کاربری تفریحی و تفرجی وجود دارند. به‌طور کلی کاربری‌ها/ فعالیتهای تفرجی و تفریحی را می‌توان به دو دسته موقت (با قابلیت جابجایی) و دائمی تقسیم کرد. در اینجا، هتل‌ها و رستوران‌ها جزو اماکن تفریحی و تفرجی نبوده و در گروه کاربری‌های تجاری قرار می‌گیرند.
  - فضای سبز: کاربری فضای سبز به آن بخش از فضای سبز که بخشی از عملکرد گذران اوقات را تشکیل می‌دهد و در حیطه وظایف برنامه‌ریزی شهری قرار گیرد، اطلاق می‌شود و شامل انواع پارک‌ها می‌باشد. سایر انواع فضای سبز نظیر حرایم یا جنگلکاری اطراف شهرها، زمین‌های مزروعی و فضاهای سبز حفاظت شده در این گروه دسته‌بندی نمی‌شود.
  - نظامی، انتظامی و امنیتی: فضاها، ساختمان‌ها و تاسیساتی که جهت تامین امنیت داخلی و خارجی کشور نظیر پادگان‌های نظامی، پست‌های گشت و بازرسی، پایگاه‌های نظامی و امنیتی و غیره ساخته می‌شوند. ادارات ستادی نیروهای مسلح در دسته کاربری‌های اداری قرار می‌گیرند.
  - تاسیسات زیربنایی: تاسیسات زیربنایی به کلیه تاسیسات نظیر سامانه‌های حمل و نقل و ارتباطات، جاده‌ها، فرودگاه، راه آهن و مترو، خطوط انتقال آب و الکتریسیته و گاز و نفت، تاسیسات جمع‌آوری و تصفیه فاضلاب، انبارهای نفت، مخازن نگهداری مواد شیمیایی، لوله‌های انتقال گاز و نفت و پمپ بنزین‌ها، تاسیسات مخابراتی و پل‌ها و غیره اطلاق می‌شود که جهت تأمین تسهیلات و خدمات در جوامع مختلف به کار گرفته می‌شوند.
- ماده ۳- با توجه به ریسک آلودگی برای منابع آب و تاثیرگذاری (مستقیم و غیرمستقیم)^۱ کاربری‌ها/ فعالیتهای بر کارکردهای حریم کیفی منابع آب سطحی، در ناحیه حفاظت هرگونه فعالیت، ساخت و ساز و تغییر وضعیت طبیعی زمین به جز موارد خاص تعیین شده در تبصره‌های ذیل این ماده، در ناحیه حفاظت ممنوع است^۲.

۱- تاثیرگذاری مستقیم ناشی از استقرار کاربری است به عبارت دیگر پس از استقرار کاربری ریسک آلودگی ناشی از فعالیت‌های مرتبط با آن کاربری افزایش می‌یابد (مانند تخلیه یا نشت فاضلاب به منبع آب). تاثیرگذاری غیرمستقیم ناشی از تغییر وضعیت طبیعی زمین و ایجاد اختلال در کارکردهای حریم کیفی (مانند تخریب پوشش طبیعی زمین) است.

۲- در اجرای مواد ۴ و ۸ قانون معادن کشور و پیرو توافق‌نامه وزارتین نیرو و صنعت، معدن و تجارت در خصوص برداشت مصالح رودخانه‌ای (موضوع نامه شماره ۹۵/۱۹۱۵۴/۷۰۰ مورخ ۱۳۹۵/۰۴/۰۲ معاون وزیر نیرو در امور آب و آبفا): (۱) اساساً هیچ‌گونه پروانه اکتشاف و بهره‌برداری از شن و ماسه بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها و حریم قانونی سواحل دریاها و دریاچه‌ها صادر نشود و صرفاً به صدور اجازه برداشت اکتفا شود. وزارت نیرو ظرف مدت ۲ ماه

تبصره ۱: عبور تاسیسات زیربنایی شامل راه، خطوط ریلی، پل‌ها، خطوط برق، آب، گاز، مخابرات و نظایر آن‌ها از عرض منابع آب سطحی موضوع این آیین‌نامه و ناحیه حفاظت، به شرطی مجاز است که گزینه دیگری موجود نباشد. در این صورت هنگام اجرای این تاسیسات بایستی کلیه تمهیدات لازم برای حفظ حاشیه و بستر رودخانه و ایجاد کم‌ترین تغییر در آن‌ها مد نظر قرار گیرد. همچنین پس از پایان عملیات اجرایی و ساختمانی، بایستی اقدامات اصلاحی لازم برای بازگرداندن محدوده حریم کیفی و بستر به شرایط پیش از عملیات انجام شود. تشخیص لزوم عبور تاسیسات از عرض منابع آب سطحی، صدور مجوز عبور تاسیسات از این محدوده‌ها و نظارت بر حسن اجرای مفاد این تبصره بر عهده شرکت آب منطقه‌ای مربوطه می‌باشد.^۱ در صورت هم‌پوشانی حریم راه‌ها و خطوط ریلی با حریم کیفی منابع آب سطحی بایستی تمهیدات لازم برای جمع‌آوری و انتقال یا کاهش بار آلودگی رواناب‌های ناشی از آن‌ها، پیش از ورود به منابع آب با تایید و نظارت شرکت آب منطقه‌ای و اداره کل محیط زیست استان به اجرا گذاشته شود.

تبصره ۲: احداث سازه‌های آبی و تاسیسات مرتبط با حفاظت، کنترل و بهره‌برداری از منابع آب از جمله راه دسترسی، توسط سازمان‌های ذیربط با تایید شرکت آب منطقه‌ای مربوطه در ناحیه حفاظت بلامانع است. در ضمن، برای ناحیه حفاظت رودخانه‌های حفاظت شده، تالاب‌های ثبت شده در کنوانسیون رامسر و سایر منابع آب سطحی در مناطق تحت

از ابلاغ توافق‌نامه کلیه اطلاعات مربوط به حریم موضوع این بند را به وزارت صنعت، معدن و تجارت ارائه خواهد نمود. (۲) شرکت‌های آب منطقه‌ای در صورت شناسایی و اعلام محدوده‌های دارای پتانسیل برداشت یا در پاسخگویی به استعلامات موردی سازمان صنعت، معدن و تجارت استان، به‌منظور بهره‌برداری از مصالح مازاد و ساماندهی مسیر رودخانه، ظرفیت و شرایط فنی برداشت (محدوده دقیق برداشت، حجم، شرایط ساماندهی رودخانه، زمان برداشت) و نحوه تحویل زمین را به سازمان صنعت، معدن و تجارت استان‌ها اعلام می‌نماید. در صورت انتخاب متقاضی برداشت به‌روش مزایده، لازم است در شرایط مزایده مشخصات فوق‌الذکر درج تا بهره‌بردار پیشنهاد قیمت خود را بر این اساس تنظیم نماید. بدیهی است در هر صورت مسئولیت توجیه دارند مجوز نسبت به شرایط فنی مدنظر شرکت آب منطقه‌ای بر عهده سازمان صنعت، معدن و تجارت استان می‌باشد. مدت زمان اعتبار پاسخ استعلام شرکت آب منطقه‌ای برای انتخاب متقاضی و شروع کار حداکثر شش ماه می‌باشد. (۳) تمدید مجوز برداشت با اخذ موافقت از وزارت نیرو (شرکت‌های آب منطقه‌ای) انجام می‌شود. (۴) مجوزهای صادره قبلی پس از اتمام اعتبار مطابق بندهای ۱ و ۲ تعیین تکلیف می‌شود. (۵) در مواردی که وزارت نیرو جهت اجرای طرح‌های ساماندهی و بهسازی رودخانه‌ها و مسیل‌ها اقدام به بهره‌برداری از شن و ماسه می‌نماید (بدون حق فروش) نیاز به اخذ اجازه برداشت نداشته و به تبع آن مشمول حقوق دولتی نیز نمی‌باشد. (۶) در مواردی که وزارت نیرو جهت انجام پروژه‌های عمرانی خود اقدام به بهره‌برداری از شن و ماسه (بدون حق فروش) می‌نماید نسبت به اخذ مجوز برداشت از وزارت صنعت، معدن و تجارت (اداره کل صنعت، معدن و تجارت استان) اقدام می‌نماید. حقوق دولتی مصالح معدنی موضوع این بند ظرف مدت یک ماه توسط شورای عالی معدن ابلاغ می‌شود. (۷) مجوزهای برداشت‌کنندگان متخلف به محض وصول گزارش از سوی وزارت نیرو (شرکت‌های آب منطقه‌ای) توسط وزارت صنعت، معدن و تجارت لغو می‌گردد. (۸) کارگروه مشترک استانی به‌منظور تدقیق برنامه‌های برداشت مصالح رودخانه‌ای و رسیدگی به اختلافات مرتبط تشکیل گردد.

۱- ماده ۱۲ آیین‌نامه بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی (تصویب‌نامه شماره ۳۶۰۴۶/۲۳۶۸۷-هـ مورخ ۱۳۷۹/۰۸/۱۶): عبور لوله نفت و گاز و غیره از بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار طبیعی، مسیل‌ها، مرداب‌ها و برکه‌های طبیعی با موافقت وزارت نیرو بلامانع است، ولی مسئولیت حفاظت آنها با دستگاه‌های ذیربط خواهد بود. ماده ۱۳ - وزارتخانه‌ها، موسسات و شرکت‌های دولتی، شهرداری‌ها و همچنین سازمان‌ها و نهادهای وابسته به دولت مکلفند قبل از اجرای طرح‌های مربوط به خود و صدور پروانه لازم بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها و برکه‌های طبیعی را استعلام نمایند. هر نوع تصرف در بستر و حریم منوط به موافقت کتبی و قبلی وزارت نیرو است. متخلفان از این ماده طبق مقررات موضوعه تعقیب و مجازات خواهند شد.

مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست، با تایید اداره کل حفاظت محیط زیست استان مربوطه، بلامانع خواهد بود.

تبصره ۳: استقرار کاربری‌های صرفاً نظامی، انتظامی و امنیتی به شرط آن‌که استقرار در ناحیه دیگری از حریم کیفی برای آن متصور و توجیه نباشد، در محدوده ناحیه حفاظت منحصرأ با درخواست ستاد کل نیروهای مسلح و از طریق مراجع قانونی و تایید وزیر نیرو و رئیس سازمان حفاظت محیط زیست، با ارائه برنامه مدیریت زیست‌محیطی و تعهد رعایت ملاحظات آن، مجاز می‌باشد.

تبصره ۴: در محدوده شهرها و روستاها، هرگونه استقرار کاربری جدید، احداث خیابان و عبور خطوط فاضلاب به موازات منابع آب سطحی در محدوده ناحیه حفاظت، ممنوع می‌باشد. در این محدوده تنها ایجاد دیواره‌های ساحلی و فضای سبز با رعایت ایجاد حداقل تغییرات یا اغتشاش در سطح زمین و استفاده از گیاهان بومی و استفاده از مصالح نفوذپذیر و طبیعی برای سطح زمین، با تایید و تحت نظارت شرکت‌های آب منطقه‌ای مجاز می‌باشد.

تبصره ۵: شرکت‌های آب منطقه‌ای علاوه بر رعایت ممنوعیت‌های مربوط به پهنه سیلاب پنج‌ساله و حوضه‌های تامین آب شرب، حسب اختیارات خود در آیین‌نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها، انه‌ار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی، تدابیر لازم برای جلوگیری از اجاره بستر و استقرار کاربری‌ها در داخل بستر منابع آب را معمول نمایند^۱.

ماده ۴- در ناحیه حمایت علاوه بر استقرار کاربری‌های مجاز در ناحیه حفاظت، صرفاً استقرار کاربری‌ها/ فعالیت‌های مندرج ستون سوم جدول ۱ با عنوان " کاربری/ فعالیت مجاز در ناحیه حمایت" مجاز می‌باشد:

جدول ۱- کاربری‌ها / فعالیت‌های مجاز در ناحیه حمایت

ردیف	گروه کاربری/ فعالیت	کاربری/ فعالیت مجاز در ناحیه حمایت	توضیحات
۱	کشاورزی (زراعت آبی، زراعت دیم، گلخانه‌ها، تاسیسات جنبی)	گلخانه، زراعت دیم و باغ	
۲	آبی‌پروری (انواع آبیان سردآبی و گرم آبی و تاسیسات جنبی)	آبیان سردآبی	
۳	مسکونی (خانه‌های مسکونی)	روستایی	متل‌ها، هتل‌ها، خوابگاه‌ها و نظایر آنها در هیچ مقیاسی مجاز به استقرار در ناحیه حمایت نمی‌باشند.

۱- ماده ۷ آیین‌نامه بستر و حریم رودخانه‌ها، انه‌ار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی (تصویب‌نامه شماره ۳۶۰۴۶/۲۳۶۸۷ هـ مورخ ۱۳۷۹/۰۸/۱۶): کشت موقت در آن قسمت از بستر رودخانه، نهر و مسیل که برای بهره‌برداری از آب مزاحمتی ایجاد ننماید، با موافقت کتبی و قبلی شرکت آب منطقه‌ای ذی‌ربط به صورت اجاره و رعایت اولویت برای مجاوران بلامانع است، ولی مستأجر به هیچ وجه حق ایجاد اعیانی و غرس نهال و درخت (بجز زراعت سطحی) را ندارد. در صورت تخلف اراضی مسترد و از فعالیت وی جلوگیری خواهد شد. شرکت آب منطقه‌ای ذی ربط باید در اجازه نامه قید کند که در صورت بروز هرگونه خسارت ناشی از سیل و نظایر آن هیچ‌گونه مسوولیتی نخواهد داشت. تبصره - استفاده از مقررات این ماده در مورد اراضی بستر بالادست سدها شمول ندارد.

ردیف	گروه کاربری / فعالیت	کاربری / فعالیت مجاز در ناحیه حمایت	توضیحات
۴	تجاری (فروشگاه‌ها و مغازه‌ها)	روستایی	مجموع‌های تجاری در هیچ مقیاسی مجاز به استقرار در ناحیه حمایت نمی‌باشند.
۵	تفریحی و تفرجی (تفرج گسترده ^۱ و متمرکز ^۲)	گسترده	در اینجا، هتل‌ها، رستوران‌ها و اماکن مشابه جزو کاربری تفریحی و تفرجی محسوب نمی‌شوند.
۶	تاسیسات زیربنایی (جاده‌ها، خطوط راه آهن و مترو، خطوط انتقال آب و برق و گاز و نفت، فرودگاه، ایستگاه راه آهن، تاسیسات جمع‌آوری و تصفیه فاضلاب، انبارهای نفت، مخازن نگهداری مواد شیمیایی، لوله‌های انتقال گاز و نفت و پمپ بنزین‌ها، تاسیسات مخابراتی و پل‌ها)	به جز تاسیسات انتقال، نگهداری و فروش مرتبط با مواد سوخت، مواد شیمیایی و فاضلاب و تاسیساتی که فاضلاب دارند.	جاده یا ریل راه آهن و مترو بایستی خارج از ناحیه حفاظت قرار گیرند ولی هم‌پوشانی حریم آن‌ها با محدوده ناحیه حفاظت با رعایت تبصره ۱ ذیل ماده ۵ این دستورالعمل و موافقت کتبی شرکت آب منطقه‌ای و اداره کل محیط زیست استان بلامانع می‌باشد ^۳ . تاسیسات انتقال، نگهداری و فروش مرتبط با مواد سوخت، مواد شیمیایی و فاضلاب و تاسیساتی که فاضلاب دارند، غیرمجاز محسوب می‌شوند.
۷	آموزشی (مهدکودک، مدرسه)	مهدکودک و مدرسه روستایی	
۸	مذهبی (مسجد، امامزاده، حسینیه، مصلی، گورستان)	مسجد و حسینیه و مصلی در محدوده روستا	در صورتی که بخشی از مسجد یا امامزاده گورستان باشد، استقرار این گورستان در این ناحیه مجاز نمی‌باشد.
۹	تاسیسات شهری/روستایی	پست‌های برق، ایستگاه‌های گاز، مراکز مخابراتی، تصفیه‌خانه‌های آب	

ماده ۵- در ناحیه پشتیبان علاوه بر استقرار کاربری‌های مجاز در نواحی حفاظت و حمایت، صرفاً استقرار کاربری‌های

مندرج در ستون سوم جدول ۲ با عنوان "کاربری‌ها/فعالیت‌های مجاز در ناحیه پشتیبان" مجاز می‌باشد:

جدول ۲- کاربری‌ها/فعالیت‌های مجاز در ناحیه پشتیبان

ردیف	کاربری / فعالیت	کاربری‌ها / فعالیت‌های مجاز در ناحیه پشتیبان	توضیحات
۱	صنعت	صنایع رده‌های ۱ و ۲ و ۳ واحدهای تولیدی، صنعتی و معدنی	موضوع ابلاغیه سازمان حفاظت محیط زیست در خصوص مقررات و ضوابط استقرار واحدهای تولیدی، صنعتی و معدنی موضوع ماده ۱۱ قانون هوای پاک (مصوبه ۱۳۹۶/۰۴/۲۵ مجلس شورای اسلامی)

۱- تفرج گسترده: این نوع تفرج در برگیرنده آن دسته از فعالیت‌ها است که نیازی به امکانات، تسهیلات و تجهیز گردشگاه ندارد و یا نیازمند امکانات بسیار محدودی است، مانند: پیاده‌روی، جنگل‌گردی، کوه‌نوردی، ماهی‌گیری و شکار متکی به امکانات طبیعی تفرجگاه.

۲- تفرج متمرکز: این نوع تفرج دربرگیرنده آن دسته از فعالیت‌هایی است که امکان تحقق آن‌ها بستگی به توسعه و تجهیز گردشگاه‌ها دارد و نیازمند تسهیلات متعددی است. مانند کمپینگ یا اردو زدن، پیک‌نیک و انواع ورزش‌های گروهی.

۳- ماده ۱۴ آیین‌نامه بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی (تصویب‌نامه شماره ۳۶۰۴۶ت ۲۳۶۸۷هـ مورخ ۱۳۷۹/۰۸/۱۶): هرگاه حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و راه‌های اصلی و فرعی موجود تداخل نمایند، قسمت مورد تداخل برای تاسیسات طرفین به‌طور مشترک مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

ردیف	کاربری / فعالیت	کاربری‌ها / فعالیت های مجاز در ناحیه پشتیبان	توضیحات
۲	کشاورزی (زراعت آبی، زراعت دیم، گلخانه‌ها، تاسیسات جنبی)	زراعت آبی، گلخانه‌ها، تاسیسات جنبی	
۳	پرورش دام (دامداری صنعتی، دامداری سنتی، محل‌های نگهداری (آغل) دام سنتی)	واحدهای سنتی	
۴	پرورش طیور	واحدهای مدرن و سنتی پرورش انواع طیور و تاسیسات جنبی	
۵	مسکونی / اقامتی (خانه‌های مسکونی، هتل‌ها، متل‌ها، خوابگاه)	شهری و روستایی	
۶	تجاری (فروشگاه‌ها، مجتمع‌های تجاری)	شهری و روستایی	
۷	اداری (واحدهای اداری دولتی و خصوصی)	شهری و روستایی	
۸	تفریحی و تفرجی (تفرج گسترده ^۱ و متمرکز ^۲)	متمرکز	هتل‌ها، رستوران‌ها و اماکن مشابه جزو کاربری تفریحی و تفرجی نیستند و در اینجا در گروه کاربری‌های تجاری طبقه‌بندی می‌شوند.
۹	تاسیسات زیربنایی (جاده‌ها، خطوط راه آهن و مترو، خطوط انتقال آب و برق و گاز و نفت، فرودگاه، ایستگاه راه آهن، تاسیسات جمع‌آوری و تصفیه فاضلاب، انبارهای نفت، مخازن نگهداری مواد شیمیایی، لوله‌های انتقال گاز و نفت و پمپ بنزین‌ها، تاسیسات مخابراتی و پل‌ها)	تاسیساتی که سیستم تصفیه فاضلاب دارند به جز تاسیسات، خطوط و لوله‌های انتقال نفت و مواد شیمیایی، انبارهای نفت و مخازن نگهداری مواد شیمیایی، فروش مرتبط با مواد سوختی (پمپ بنزین‌ها) و تاسیسات جمع‌آوری و تصفیه فاضلاب محسوب می‌شوند.	
۱۰	آموزشی	مهدکودک، مدرسه، دانشگاه و نظایر آنها (شهری و روستایی)	
۱۱	فرهنگی (آموزشگاه‌ها، دفاتر انتشاراتی، گالری‌ها، سینما، تئاتر و نظایر آنها)	آموزشگاه‌ها، دفاتر انتشاراتی، گالری‌ها، سینما، تئاتر	
۱۲	مذهبی	مسجد، امامزاده، حسینیه و مصلی (بجز گورستان)	در صورتی که بخشی از مسجد یا امامزاده گورستان باشد، استقرار گورستان در این ناحیه مجاز نمی‌باشد.
۱۳	خدماتی	ایستگاه آتش‌نشانی، سرویس بهداشتی عمومی، پایانه‌های حمل و نقل درون شهری و برون شهری، بیمارستان‌ها، درمانگاه‌ها، به جز مراکز جمع‌آوری و دفع زباله و نظایر آن.	مراکز جمع‌آوری و دفع زباله و نظایر آن غیرمجاز محسوب می‌شوند.

۱- تفرج گسترده: این نوع تفرج در برگیرنده آن دسته از فعالیت‌ها است که نیازی به امکانات، تسهیلات و تجهیز گردشگاه ندارد و یا نیازمند امکانات بسیار محدودی است، مانند: پیاده‌روی، جنگل‌گردی، کوه‌نوردی، ماهی‌گیری و شکار متکی به امکانات طبیعی تفرجگاه.

۲- تفرج متمرکز: این نوع تفرج دربرگیرنده آن دسته از فعالیت‌هایی است که امکان تحقق آن‌ها بستگی به توسعه و تجهیز گردشگاه‌ها دارد و نیازمند تسهیلات متعددی است. مانند کمپینگ یا اردو زدن، پیک‌نیک و انواع ورزش‌های گروهی.

ردیف	کاربری / فعالیت	کاربری‌ها / فعالیت‌های مجاز در ناحیه پشتیبان	توضیحات
۱۴	نظامی و امنیتی	پادگان‌ها، پست‌های گشت و بازرسی، پایگاه‌های نظامی و امنیتی	

ماده ۶- استقرار هر گونه کاربری/ فعالیت به جز موارد مندرج در مواد ۴ و ۵ این دستورالعمل و تبصره‌های ذیل آن‌ها از جمله موارد مندرج در جدول ۳ در حریم کیفی ممنوع می‌باشد.

جدول ۳- کاربری‌ها/فعالیت‌های غیرمجاز در حریم کیفی

ردیف	کاربری	فعالیت‌ها / کاربری‌های غیرمجاز برای استقرار در حریم کیفی	توضیح
۱	صنعت	صنایع رده‌های ۴ و ۵ و ۶ واحدهای تولیدی، صنعتی و معدنی	موضوع ابلاغیه سازمان حفاظت محیط زیست در خصوص مقررات و ضوابط استقرار واحدهای تولیدی، صنعتی و معدنی موضوع ماده ۱۱ قانون هوای پاک (مصوبه ۱۳۹۶/۰۴/۲۵ مجلس شورای اسلامی)
۲	معدن	معدان روباز، زیرزمینی، واحدهای فرآوری، تاسیسات جانبی	
۳	پرورش دام	واحدهای دامداری صنعتی	
۴	آبی‌پروری	انواع مزارع پرورش آبزیان گرم آبی و تاسیسات جنبی	
۵	تاسیسات زیربنایی	تاسیسات، خطوط و لوله‌های انتقال نفت و مواد شیمیایی، انبارهای نفت و مخازن نگهداری مواد شیمیایی، فروش مرتبط با مواد سوختی (پمپ بنزین‌ها) و تاسیسات جمع‌آوری و تصفیه فاضلاب	جاده یا ریل راه‌آهن و مترو بایستی خارج از ناحیه حفاظت قرار گیرند ولی هم‌پوشانی حریم آن‌ها با محدوده ناحیه حفاظت با رعایت تبصره ۱ ذیل ماده ۵ این دستورالعمل و موافقت کتبی شرکت آب منطقه‌ای و اداره کل محیط زیست استان بلامانع می‌باشد ^۱ .
۶	مذهبی	گورستان	در صورتی که بخشی از مسجد یا امامزاده گورستان باشد، کاربری آن بخش مشابه گورستان در نظر گرفته می‌شود.
۷	خدماتی	مراکز جمع‌آوری و دفع زباله و نظایر آن	

تبصره ۱: در صورت نیاز به ایجاد هر گونه تغییری در این دستورالعمل کارگروهی متشکل از نمایندگان تام‌الاختیار سازمان حفاظت محیط زیست و وزارت نیرو موضوع را بررسی و پس از طی مراحل قانونی و ابلاغ وزیر نیرو رسمیت می‌یابد.

۱- ماده ۱۴ آیین‌نامه بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و شبکه‌های آبرسانی، آبیاری و زهکشی (تصویب‌نامه شماره ۳۶۰۴۶ت ۲۳۶۸۷هـ مورخ ۱۳۷۹/۰۸/۱۶): هرگاه حریم رودخانه‌ها، انهار، مسیل‌ها، مرداب‌ها، برکه‌های طبیعی و راه‌های اصلی و فرعی موجود تداخل نمایند، قسمت مورد تداخل برای تاسیسات طرفین به‌طور مشترک مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

تبصره ۲: در صورتی که تمام یا بخشی از محدوده‌های شهری واقع در حریم کیفی (۱۵۰ متر در تراز افقی) تحت پوشش تاسیسات مدرن جمع‌آوری و تصفیه فاضلاب باشند و هیچ‌گونه مجرای تخلیه فاضلابی در محدوده حریم کیفی به منبع آب سطحی وجود نداشته باشد، با توجه به کاهش اثر آنها بر منابع آب سطحی، کاربری‌های مسکونی، تجاری، اداری، آموزشی و فرهنگی و مذهبی (به جز گورستان)، صرفاً در بازه‌هایی که ویژگی‌های مذکور در این تبصره را دارند، در صورت موافقت شرکت آب منطقه‌ای و اداره کل محیط‌زیست استان مربوطه، می‌توانند در محدوده ناحیه حمایت مستقر شوند.^۱ این تبصره شامل رودخانه‌ها و منابع تامین آب شرب و منابع آب حفاظت شده، نمی‌شود.

تبصره ۳: در مورد روستاهایی که به شهر تبدیل می‌شوند، مطابق دستورالعمل حریم کیفی در مناطق شهری عمل می‌شود. در این خصوص لازم است، مفاد این دستورالعمل در تهیه طرح‌های هادی، جامع و تفضیلی و سایر فعالیت‌های عمرانی و توسعه‌ای این‌گونه مناطق مدنظر قرار گرفته و رعایت شود.

تبصره ۴: در مواردی که طرح جامع یا تفضیلی شهر یا طرح هادی روستا پیش از تصویب و ابلاغ دستورالعمل حاضر به تصویب رسیده باشد، در صورتی که کاربری‌های تعریف شده در طرح‌های فوق با مفاد این دستورالعمل مغایرت داشته باشند، شرکت‌های آب منطقه‌ای موظفند از طریق «شورای برنامه‌ریزی استانی یا کمیسیون ماده ۵ قانون تأسیس شوراهای شهری» اصلاح طرح‌های فوق را درخواست نموده و تا اصلاح طرح، آن را پیگیری نمایند.

تبصره ۵: در خصوص کاربری‌های صنعتی، تولیدی و معدنی علاوه بر رعایت مفاد این دستورالعمل، رعایت مقررات و ضوابط استقرار واحدهای صنعتی، تولیدی و معدنی سازمان حفاظت محیط زیست، موضوع ماده ۱۱ قانون هوای پاک مصوب ۱۳۹۶/۰۴/۲۵ مجلس شورای اسلامی، (هر کدام که بیش‌تر باشد) الزامی است.

تبصره ۶: کلیه فعالیت‌ها/کاربری‌های خارج از محدوده قانونی روستاها، مشابه فعالیت‌ها/کاربری‌های شهری در نظر گرفته می‌شوند و مشمول شرایط استقرار برای فعالیت‌ها/کاربری‌ها در محدوده‌های شهری می‌باشند.

ماده ۷- کلیه کاربری‌هایی که پیش از تصویب دستورالعمل تعیین حریم کیفی آب‌های سطحی (۱۳۸۴) در محدوده حریم کیفی استقرار داشته‌اند، به شرط ارائه مدارک و مستندات لازم و کافی مبنی بر استقرار قانونی آن‌ها، ملزم به رعایت کلیه قوانین، مقررات، ضوابط و آیین‌نامه‌ها و استانداردهای تعیین شده توسط مراجع ذیربط می‌باشند

تبصره ۱: کاربری‌هایی که تحت دستورالعمل حاضر مجاز شناخته می‌شوند، جهت تغییر کاربری یا توسعه فعالیت باید نسبت به ارائه درخواست تغییر کاربری و توسعه فعالیت به مراجع ذیربط اقدام نمایند. در این راستا، در صورت انطباق

۱- تاسیسات درجا مانند سپتیک تانک و ایمپهوف تانک و مشابه آن‌ها جزو تاسیسات مدرن جمع‌آوری و تصفیه فاضلاب محسوب نمی‌شود. همچنین تاسیسات مذکور در این تبصره بایستی تحت‌نظر و مدیریت شرکت‌های آب و فاضلاب شهری، روستایی یا استانی و مورد تایید ادارات کل محیط‌زیست استان و شرکت‌های آب منطقه‌ای باشند.

کامل درخواست متقاضی با دستورالعمل استقرار در حریم کیفی، نسبت به صدور مجوز اقدام خواهد شد. دراین موارد رویه بررسی مشابه استقرارهای جدید می‌باشد.

تبصره ۲: بازسازی و نوسازی بناها و سازه‌های موجود در محدوده حریم کیفی که استقرار آنها مطابق دستورالعمل حاضر مجاز است، صرفاً در سطح و حدود سازه‌ها و بناهای موجود و با رعایت کلیه قوانین، مقررات، ضوابط و آیین‌نامه‌ها و استانداردهای تعیین شده توسط مراجع ذیربط و پس از کسب موافقت کتبی شرکت آب منطقه‌ای و اداره کل محیط‌زیست استان مجاز می‌باشد.

ماده ۸- به منظور ساماندهی کاربری‌هایی که مغایر با دستورالعمل استقرار حریم کیفی می‌باشند، لازم است نسبت به شناسایی، الویت‌بندی و انطباق آنها با این دستورالعمل یا برچیدن آنها اقدام شود. بدین‌منظور رعایت موارد زیر الزامی است:

- شرکت‌های آب منطقه‌ای موظف هستند نسبت به تهیه نقشه‌های موردنیاز و تعیین محدوده حریم کیفی و نواحی سه‌گانه آن اقدام و با هماهنگی با شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران نسبت به ارسال آنها به سازمان ثبت اسناد و املاک کشور جهت ثبت در سامانه کاداستر و همچنین ابلاغ به کلیه دستگاه‌ها و نهادهای مسوول جهت الزام به رعایت دستورالعمل استقرار در حریم کیفی اقدام کنند. پاسخ به کلیه استعلام‌های انجام شده از ادارات کل محیط‌زیست و شرکت‌های آب منطقه‌ای منوط به رعایت و انطباق با دستورالعمل حریم کیفی منابع آب سطحی است.
- شرکت‌های آب منطقه‌ای با همکاری سایر دستگاه‌های ذیربط، موظف به شناسایی و معرفی واحدهایی هستند که بدون رعایت موارد قانونی در محدوده حریم کیفی، مستقر می‌باشند و سازمان حفاظت محیط زیست بر اساس ماده ۴۶ قانون توزیع عادلانه آب، مسوول انجام اقدام قانونی برای پیشگیری، ممانعت و جلوگیری از آلودگی منابع آب می‌باشد.
- شرکت‌های آب منطقه‌ای با همکاری سایر دستگاه‌های ذیربط موظف به برگزاری جلسات توجیهی و آموزشی در زمینه دستورالعمل استقرار و نحوه پیاده‌سازی آن برای ذی‌نفعانی که پیش از تصویب دستورالعمل حریم کیفی به‌طور قانونی در محدوده حریم کیفی استقرار یافته‌اند و تشویق آنها به انطباق و رعایت دستورالعمل جدید و نظارت و کنترل آنها می‌باشند.
- اولویت ساماندهی کاربری‌های موجود در محدوده حریم کیفی منابع آب به‌ترتیب بایستی با منابع آب با (۱) کاربری شرب، (۲) منابع آب حفاظت شده، و (۳) محدوده دریاچه سدها و تالاب‌های و دریاچه‌های طبیعی باشد.

ماده ۹- صدور هرگونه مجوز استقرار کاربری، تغییر کاربری، نوسازی یا بازسازی کاربری‌های موجود در محدوده حریم کیفی منابع آب سطحی توسط کلیه دستگاه‌های اجرایی و صادرکننده پروانه تاسیس و بهره‌برداری و سایر نهادهای ذیربط منوط استعلام کتبی از وزارت نیرو (شرکت آب منطقه‌ای) و سازمان حفاظت محیط زیست (اداره کل محیط‌زیست استان) و رعایت مفاد این دستورالعمل توسط متقاضی می‌باشد.

ماده ۱۰- کلیه بخش‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های قبلی مرتبط با استقرار فعالیت‌ها/ کاربری‌ها در محدوده حریم کیفی منابع آب سطحی، مغایر با این دستورالعمل از تاریخ ابلاغ لغو می‌گردد.

پیوست

مطابق اعلام سازمان حفاظت محیط‌زیست، تا تاریخ ۱۳۹۴/۵/۳۱ تمام یا بخشی از رودخانه‌های (۱) چالوس، (۲) کشف رود، (۳) تجن، (۴) سردآبرود، (۵) جاجرود، (۶) کرج و (۷) لار و هراز، رودخانه‌های حفاظت شده می‌باشند. از آنجا که جزئیات اطلاعات و نقشه‌های دقیق مناطق فوق‌الذکر در ادارات کل حفاظت محیط‌زیست استان‌ها موجود می‌باشد، جهت هرگونه استقرار در حوضه آبریز رودخانه‌های فوق‌الذکر باید از ادارات کل محیط‌زیست به‌صورت کتبی مجاز بودن هرگونه استقرار یا تغییر کاربری استعلام شود.

تاریخ: ۱۳۹۴/۰۴/۰۹

شماره: ۵۴۵۴۵۴

موضوع: ...

جمهوری اسلامی ایران

ریاست جمهوری

سازمان حفاظت محیط زیست

سازمان رئیس‌جمهور

جناب آقای مهتاج چیت چیت

وزیر محترم نیرو

موضوع: حفاظت حریم قانونی رودخانه‌ها و تالاب‌های کشور

سلام علیکم

با احترام، عطف به نامه شماره ۹۳/۲۲۸۸۷۹۸۳۹/۱۰۰ مورخ ۱۳۹۴/۰۹/۱۵ درخصوص حفاظت از حریم کیفی رودخانه‌ها و تالاب‌های کشور برآورد ذیل را به استحضار می‌رسانم:

- در رابطه با بند الف نامه آن مقام محترم اعلام می‌شود: رودخانه‌ها و حریم رودخانه‌های حفاظت شده مطابق با مصوبات شورای عالی حفاظت محیط زیست در روزنامه رسمی دولت آگهی گردیده است که تأیید مصوبات آنها به پیوست به حضور ارسال می‌گردد. همچنین جهت اجرایی شدن مفاد ماده ۱۶ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست ادارات کل حفاظت محیط زیست استانها با هماهنگی شرکت‌های آب منطقه‌ای جهت اجرای برنامه‌های مدیریتی اقدام خواهند نمود.

- درخصوص بند ب نامه مورد اشاره درخصوص رسیدگی به اعتراضات مانعین قانونی در حریم رودخانه‌ها و تالاب‌ها این سازمان آمادگی دارد هماهنگی و همکاری لازم را با آن وزارتخانه محترم معمول نماید. لازم به ذکر است نوع کاربری‌های مجاز در حریم رودخانه‌ها و تالاب‌ها، مطابق با کاربری‌های تعریف شده در دستورالعمل حریم کیفی آب‌های سطحی، ملاک عمل پایشگری این سازمان به درخواست‌های استقرار در سنجش قانونی حریم رودخانه‌ها و تالاب‌ها می‌باشد و جهت ساماندهی حریم در نواحی حساس زیستی مطابق با ماده ۱۷ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست اقدام خواهند گردید.

معاون به استحضار

تصویر مصوبات شورای عالی حفاظت محیط زیست (شورای عالی شکاربانی و نظارت بر صید) برای رودخانه‌های حفاظت شده

اسکزی رسی

شماره: ۱۳۱-۱-۱۴۱۱/۲۴

۱۲/۷/۱۳۹۶

مجموعه شماره: (۱) مورخ ۱۳۹۶/۷/۱۲ شورای عالی شکاربانی

و نظارت بر صید

فصل سوم

مناطق ممنوعه

باتوجه به بند (ب) ماده (۱) قانون شکار و صید موضوع محدودیت‌ها و ممنوعیت‌های مکانی، مناطق ممنوعه شکار و صید بشرح زیر تعیین میگردد:

۱- رودخانه حفاظت شده جالوس، واقع در شهرستان نوشهر شامل رودخانه جالوس و رودخانه‌هایی که بآن میریزد از سرچشمه تا دریا و - - - - - رودخانه بشماخ دو - - - - - منار از هر طرف و داخل دریا.

۲- رودخانه حفاظت شده - - - - - رودخانه جالوس، واقع در شهرستان نوشهر از سرچشمه تا (دانه‌های تحت‌بمان) تا کلاردشت و مصب دریا بشماخ دو و است منار از هر طرف و داخل دریا.

۳- رودخانه حفاظت شده کرج، واقع در شهرستان کرج شامل رودخانه کرج و رودخانه‌هایی که بآن میریزد از سرچشمه تا پل جاده کرج تهران.

۴- رودخانه حفاظت شده جاجرود، واقع در شهرستان شمیران شامل رودخانه جاجرود و رودخانه‌هایی که بآن میریزد از سرچشمه تا محل سد فرسناز بهادی (لثیان)

۵- رودخانه حفاظت شده لار و هراز، واقع در شهرستان آمل شامل رودخانه لار و هراز و رودخانه‌هایی که بآن میریزد از سرچشمه تا آمل و کزنه.

۶- کتبه مرداب‌ها و روگام‌ها و خلیج‌های مجاور دریای خزر و همچنین رودخانه‌های واقع در استان‌های گیلان و مازندران که آب‌های مزبور یا دریای خزر - - - - - میریزند تا به سبب دوی از آثار صید آبی و سایر آبریزان قابل صید حفاظت شده اعلام میگردد.

شماره ۹۱-۲۳۱۲

روزنامه رسمی ۱۳۹۱/۴/۱۳

صفحه ۹۹

قله خوردین و از آنجا برسد به بند قاطر (تقاطع در رودخانه لالاند و خشک دره) و از آنجا به طرف جنوب شرق تا برسد به کوه زردکمر. شرقاً از کوه زردکمر در امتداد یال تا برسد به قله محل سرو به تختی لاا و سپس برسد به امامزاده زیلان از آنجا برسد به گردنه مازوکلان تا برسد به قله چلچلی و در امتداد یال کوه تا برسد به ارتفاعات چلیلی و از آنجا به قاطر چشمه و سپس به کوه یزدکی جنوباً از کوه یزدکی در امتداد یال به سرخان و از آنجا به جاده خاکی در امتداد جاده خاکی به دو راهی اسب‌چر و سپس در امتداد جاده خاکی تا برسد به روستای چهارباغ (محل پاسگاه محیط زیست چهارباغ)

غرباً از محل پاسگاه محیط زیست چهارباغ در امتداد شمال برسد به خط‌الرأس تپه‌های شرق روستای چهارباغ و از آنجا برسد به محل تقاطع دره وارا و جاده گرگان - چهارباغ (محل پل) و از آنجا در امتداد مرز شرقی منطقه حفاظت شده جهان نما تا سرعی و از آنجا نیز در امتداد مرز شرقی منطقه حفاظت‌شده جهان نما تا برسد به سرخ چشمه

سازمان حفاظت محیط زیست
شماره ۹۱-۲۳۱۲
۱۳۹۱/۲/۳۱

آگهی رسمی
مضوبه شماره ۳۶۵ شورابالی حفاظت محیط زیست
(منطقه رودخانه حفاظت شده تین واقع در استان خراسان رضوی)

شورابالی حفاظت محیط زیست به استناد بند «الف» ماده ۳ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست رودخانه تین در استان خراسان رضوی را با حدود زیر به عنوان منطقه حفاظت‌شده تصویب نمود:

پهنه آبی دریاچه پشت سد دوستی از محل پاسگاه خواجه حسام تا تاج سد و حریم و بستر رودخانه تین از تاج سد تا جنگل جهانیانی.

سازمان حفاظت محیط زیست
شماره ۹۱-۲۳۱۲
۱۳۹۱/۲/۳۱

آگهی رسمی
مضوبه شماره ۳۶۴ شورابالی حفاظت محیط زیست
(منطقه رودخانه حفاظت شده کشف رود واقع در استان خراسان رضوی)

شورابالی حفاظت محیط زیست به استناد بند «الف» ماده ۳ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست رودخانه کشف رود در استان خراسان رضوی را با حدود زیر به عنوان منطقه حفاظت‌شده تصویب نمود:

حریم و بستر رودخانه کشف رود از موانع در جاده چناران - فوچان تا پل خاتون سرخس.

سازمان حفاظت محیط زیست
شماره ۹۱-۲۳۱۲
۱۳۹۱/۲/۳۱

سازمان حفاظت محیط زیست

شماره ۹۱-۲۳۱۲

۱۳۹۱/۲/۳۱

آگهی رسمی

منطقه شکار ممنوع چلچلی واقع در استان گلستان

به استناد بند «و» ماده ۶ قانون حفاظت و بهسازی محیط

زیست منطقه «چلچلی» واقع در استان گلستان از تاریخ پانزدهم

اردیبهشت ماه سال یکپهزار و سیصد و نود و یک ۹۱/۲/۱۵ به مدت ۵

سال با حدود مشخصه ذیل شکار ممنوع اعلام می‌گردد:

شمالاً از سرخ چشمه به طرف شرق در امتداد راه مالرو تا برسد

به تختی زار مینجه و برسد به کلیک و از آنجا برسد به قله زردی

بمرد سپس در امتداد یال شمالی آبریز جزولی تا برسد به جاده

گرگان - چهارباغ (محل تقاطع آب جزولی و آب گرم‌آب‌دشت) و از

آنجا در امتداد جاده تا برسد به محل پاسگاه محیط زیست

(توسکستان) و از آنجا در امتداد یال تا برسد به قله قاسم‌مرگ و از

آنجا به قله صادق آرام و سپس در امتداد شمال شرق تا برسد به

رودخانه قرن‌آباد و از آنجا در امتداد جاده طرح جنگلداری تا برسد به

شماره ۹۱-۲۳۱۲

۱۳۹۱/۲/۳۱

آگهی رسمی

منطقه شکار ممنوع چلچلی واقع در استان گلستان

به استناد بند «و» ماده ۶ قانون حفاظت و بهسازی محیط

زیست منطقه «چلچلی» واقع در استان گلستان از تاریخ پانزدهم

اردیبهشت ماه سال یکپهزار و سیصد و نود و یک ۹۱/۲/۱۵ به مدت ۵

سال با حدود مشخصه ذیل شکار ممنوع اعلام می‌گردد:

شمالاً از سرخ چشمه به طرف شرق در امتداد راه مالرو تا برسد

به تختی زار مینجه و برسد به کلیک و از آنجا برسد به قله زردی

بمرد سپس در امتداد یال شمالی آبریز جزولی تا برسد به جاده

گرگان - چهارباغ (محل تقاطع آب جزولی و آب گرم‌آب‌دشت) و از

آنجا در امتداد جاده تا برسد به محل پاسگاه محیط زیست

(توسکستان) و از آنجا در امتداد یال تا برسد به قله قاسم‌مرگ و از

آنجا به قله صادق آرام و سپس در امتداد شمال شرق تا برسد به

رودخانه قرن‌آباد و از آنجا در امتداد جاده طرح جنگلداری تا برسد به

در امتداد حد نهایی اراضی کشاورزی و باغات چهارطاقی تا روستای

چهارطاقی

غرباً از روستای چهارطاقی در امتداد جاده خاکی مجاور رودخانه

فره‌آقاج به سمت شمال تا تقاطع آن با رودخانه فره‌آقاج و از این

نقطه در امتداد رودخانه فره‌آقاج تا چشمه شاه بی‌بی و از آنجا در

امتداد جاده خاکی تا محل تقاطع رودخانه فره‌آقاج و روستای لرد

خران.

د ۱۱۴۴۶۵۰

سازمان حفاظت محیط زیست

شماره ۹۱-۲۳۱۲

۱۳۹۱/۲/۳۱

آگهی رسمی

منطقه شکار ممنوع مهارلو واقع در استان فارس

به استناد بند «و» ماده ۶ قانون حفاظت و بهسازی محیط

زیست منطقه «مهارلو» واقع در استان فارس از تاریخ پانزدهم

فروردین ماه سال یکپهزار و سیصد و نود و یک ۹۱/۱/۱۵ به مدت ۵

سال با حدود مشخصه ذیل شکار ممنوع اعلام می‌گردد:

شمالاً: حریم دریاچه مهارلو بعد از روستای نیلگونک در امتداد

جاده ماشین‌رو تا حوالی روستای گشنگان بالا.

شرقاً: از حوالی روستای گشنگان بالا در امتداد جاده خاکی

جیبورو پس از گذشتن از شرق ارتفاع ۱۷۲۷ متری به آبادی

قندلیک و در امتداد همین جاده به روستای اعلی دولت و حریم

دریاچه تا حوالی روستای چاه انجیر.

جنوباً: از حوالی روستای چاه انجیر در امتداد جاده تابستانی

بخورد به جاده آسفالت‌شده شیراز - سروسران در محل روستای سیف‌آباد

حریم دریاچه در امتداد جاده آسفالت‌شده شیراز - تا روستای مهارلو.

غرباً: حریم دریاچه از روستای مهارلو در امتداد جاده آسفالت‌

شیراز تا برم شور پایین در حریم دریاچه و تالاب بخورد به جاده

ماشین‌رو در حوالی روستای نیلگونک.

سازمان حفاظت محیط زیست

شماره ۹۱-۲۳۱۲

۱۳۹۱/۲/۳۱

آگهی رسمی

منطقه شکار ممنوع هفت تنان واقع در استان خوزستان

به استناد بند «و» ماده ۶ قانون حفاظت و بهسازی محیط

زیست منطقه «هفت تنان» واقع در استان خوزستان از تاریخ

پانزدهم اسفند ماه سال یکپهزار و سیصد و نود و یک ۹۰/۱۲/۱۵ به مدت ۵

سال با حدود مشخصه ذیل شکار ممنوع اعلام می‌گردد:

شمالاً: از سه راهی امامزاده ابوالحسن واقع در شرق روستای

ابوالحسن به سمت شرق و در امتداد جاده احمد فداله تا سهرامی

احمد فداله به چشمه شیرین سپس تا چشمه شیرین و کنگرستان و

در امتداد همان جاده تا چشمه حین خان الماسی و تلاقی رودخانه

چشمه شیرین و سور.

شرقاً: از محل تلاقی رودخانه سور و چشمه شیرین به سمت

جنوب و در امتداد رودخانه سور تا روستای مخروبه به تمد بازارگه و

سپس در امتداد جاده شنی تمد بازارگه - سردهشت تا نقطه‌ای با

مختصات ۳۰°۲۸'۵۹" و ۴۸°۲۵'۰۰" Y.

جنوباً: از نقطه فوق‌الاشاره در امتداد همان جاده به سمت غرب

تا سه راهی روستای علی عرب و سپس به سمت شمال تا روستای

علی عرب.

عرباً: از روستای علی عرب به سمت شمال و در امتداد دامنه

کوه تا رودخانه ابوالحسن در نقطه‌ای با مختصات ۳۰°۰۶'۳۶" و ۴۸°۲۵'۰۰" Y

واقع در فاصله ۸۰۰ متری شرق روستای کارنج

د ۱۱۴۴۶۵۳

سازمان حفاظت محیط زیست

شماره ۹۱-۲۳۱۲

۱۳۹۱/۲/۳۱

آگهی رسمی

منطقه شکار ممنوع چلچلی واقع در استان گلستان

به استناد بند «و» ماده ۶ قانون حفاظت و بهسازی محیط

زیست منطقه «چلچلی» واقع در استان گلستان از تاریخ پانزدهم

اردیبهشت ماه سال یکپهزار و سیصد و نود و یک ۹۱/۲/۱۵ به مدت ۵

سال با حدود مشخصه ذیل شکار ممنوع اعلام می‌گردد:

شمالاً از سرخ چشمه به طرف شرق در امتداد راه مالرو تا برسد

به تختی زار مینجه و برسد به کلیک و از آنجا برسد به قله زردی

بمرد سپس در امتداد یال شمالی آبریز جزولی تا برسد به جاده

گرگان - چهارباغ (محل تقاطع آب جزولی و آب گرم‌آب‌دشت) و از

آنجا در امتداد جاده تا برسد به محل پاسگاه محیط زیست

(توسکستان) و از آنجا در امتداد یال تا برسد به قله قاسم‌مرگ و از

آنجا به قله صادق آرام و سپس در امتداد شمال شرق تا برسد به

رودخانه قرن‌آباد و از آنجا در امتداد جاده طرح جنگلداری تا برسد به

شماره ۹۱-۲۳۱۲

۱۳۹۱/۲/۳۱

آگهی رسمی

منطقه شکار ممنوع چلچلی واقع در استان گلستان

به استناد بند «و» ماده ۶ قانون حفاظت و بهسازی محیط

زیست منطقه «چلچلی» واقع در استان گلستان از تاریخ پانزدهم

اردیبهشت ماه سال یکپهزار و سیصد و نود و یک ۹۱/۲/۱۵ به مدت ۵

سال با حدود مشخصه ذیل شکار ممنوع اعلام می‌گردد:

شماره ۹۱-۲۳۱۲

۱۳۹۱/۲/۳۱

آگهی رسمی

منطقه شکار ممنوع دره باغ واقع در استان یزد

به استناد بند «و» ماده ۶ قانون حفاظت و بهسازی محیط

زیست منطقه «دره باغ» واقع در استان یزد از تاریخ پانزدهم

فروردین ماه سال یکپهزار و سیصد و نود و یک ۹۱/۱/۱۵ به مدت ۵

سال با حدود مشخصه ذیل شکار ممنوع اعلام می‌گردد:

شمالاً: از محل تقاطع جاده حوض سفید با جاده دهیبد -

اسفندآباد به سمت شرق پس از عبور از شمال کوه‌های مقابلی تا

تقاطع جاده هارونی و تل سیاه.

شرقاً: از تقاطع جاده هارونی با تل سیاه به سمت جنوب در

امتداد جاده خاکی تا دوراهی دامنه جزابه و از این نقطه در امتداد

جاده بخورد به دوراهی یزدانه و در امتداد همین جاده تا دوراهی

درمیاغ و در ادامه تا دو راهی اشکو (لای نریز) و در امتداد همین

جاده بخورد به دانه سنبل.

جنوباً: از دانه سنبل در امتداد دامنه و جاده مالرو بخورد به

گردنه قوزکان و سپس در امتداد جاده به سمت جنوب تا دوراهی

آب انجیر و از این نقطه به سمت غرب پس از عبور از دامنه جنوبی

کوه‌های حسن حسینی تا دامنه کوه‌های گورتن و در همین مسیر

بخورد به دامنه‌های یازدون و از این نقطه بخورد به جاده چاه بنه و

پاسگاه محیط زیست.

غرباً: در امتداد جاده چاه بنه و پاسگاه محیط زیست به سمت

شمال بعد از انتهای معادن آهن (اسدی‌فر) تا گردنه فریادون و از این

نقطه به سمت جنوب تا انتهای ضلع غربی معدن مذکور و سپس در

امتداد جاده تا دامنه شمالی کوه‌های خری و از این نقطه به سمت

شمال بعد از عبور از ارتفاعات کوه نخودی تا گردنه چاه سفید و در

امتداد جاده بخورد به دو قصب آب و در ادامه بخورد به دامنه اشکنه

و چشمه فریادون و در امتداد دامنه شمالی کوه‌های فریادون و در

امتداد جاده بخورد به دو راهی چشمه بیخ خونگ و بعد از آن در

امتداد جاده تا دو راهی چشمه سرخ آبی و از این نقطه در امتداد

جاده به سمت شمال و بعد از حد نهایی معادن خاک صنعتی (ناطقی

و رفاهی) و سپس در امتداد دامنه کوه‌های سفید تا تقاطع آن با

جاده خاکی حوض سفید و از این نقطه تا محل تقاطع جاده حوض

سفید یا جاده دهیبد - اسفندآباد.

سازمان حفاظت محیط زیست

شماره ۹۱-۲۳۱۲

۱۳۹۱/۲/۳۱

آگهی رسمی

منطقه شکار ممنوع کوه گورم واقع در استان فارس

به استناد بند «و» ماده ۶ قانون حفاظت و بهسازی محیط

زیست منطقه «کوه گورم» واقع در استان فارس از تاریخ پانزدهم

فروردین ماه سال یکپهزار و سیصد و نود و یک ۹۱/۱/۱۵ به مدت ۵

سال با حدود مشخصه ذیل شکار ممنوع اعلام می‌گردد:

شمالاً از محل تقاطع رودخانه فره‌آقاج و روستای لرد خزان با

جاده خاکی به سمت شرق در امتداد جاده خاکی تا روستای کفه

(روستای تغه و اراضی کشاورزی خارج از منطقه می‌باشد) و از آنجا

در امتداد جاده خاکی بخورد به حد نهایی روستای قالیبی و جاده

آسفالت‌شده و از آنجا به سمت شمال تا تقاطع آن با جاده خاکی

منتهی به امامزاده حسین و از این نقطه در امتداد جاده خاکی تا جاده

سرخ و از آنجا در امتداد تقاطع جاده خاکی مذکور با جاده خاکی

چاه آب روستای سه چاه به سمت شمال تا محل تقاطع آن با جاده

آسفالت‌شده روستای سه چاه بقل سیاه و از این نقطه در امتداد جاده

آسفالت‌شده بخورد به پاسگاه محیط بانی و از نقطه در امتداد جاده خاکی

آباد آب کشاورزی آقای رفیعی تا انتهای ضلع جنوبی باغ آقای دادگر

و از این نقطه در امتداد جاده خاکی به طرف جنوب تا محل تقاطع

آن با جاده خاکی دکل مخارانی و از نقطه به سمت شرق در امتداد

دامنه کوه تا محل تقاطع آن با جاده آسفالت‌شده در بیخ مخک.

شرقاً از سرخ مخک در امتداد جاده گار پس از گذشتن از حد

نهایی باغات، روستای گلدامجه تا دوراهی گلدامجه و از این نقطه در

امتداد جاده خاکی تا روستای گلدامجه (باغات) و اراضی کشاورزی

گلدامجه خارج از منطقه می‌باشد) و از این نقطه در امتداد جاده

خاکی تا پل آسفالت‌شده حیدر جانی.

جنوباً از پل آسفالت‌شده حیدر جانی به سمت غرب تا برج خان

کرم و از این نقطه به سمت شمال تا منبع آب عشار در تنگ میر

جوهان و از این نقطه در امتداد رودخانه قسبی تا تقاطع آن با جاده

آسفالت‌شده روستای نظراباد و از این نقطه به سمت شمال تا تنگ فراخ

از آنجا به سمت غرب و در امتداد دامنه و حد نهایی اراضی کشاورزی

و باغات نظراباد تا روستای حکان و از روستای حکان در امتداد جاده

خاکی تا فلات و از این نقطه در امتداد جاده جیبورو تا فلات دشت

دال و از این نقطه در امتداد جاده خاکی تا دشت دال و از این نقطه

خواننده گرامی

امور نظام فنی اجرایی، مشاورین و پیمانکاران سازمان برنامه و بودجه کشور، با گذشت بیش از چهل سال فعالیت تحقیقاتی و مطالعاتی خود، افزون بر هفتصد عنوان نشریه تخصصی - فنی، در قالب آیین نامه، ضابطه، معیار، دستورالعمل، مشخصات فنی عمومی و مقاله، به صورت تالیف و ترجمه، تهیه و ابلاغ کرده است. ضابطه حاضر در راستای موارد یاد شده تهیه شده، تا در راه نیل به توسعه و گسترش علوم در کشور و بهبود فعالیت های عمرانی به کار برده شود. فهرست نشریات منتشر شده در سال های اخیر در سایت اینترنتی **nezamfanni.ir** قابل دستیابی می باشد.

Instructions for Zoning Of Land Use in Qualitative Fringe of Surface Water Resources [No. 782]

Executive Body: Toossab Consulting Engineers Co.

Project Adviser: Seyed Hossein Hashemi

Authors & Contributors Committee:

Jalal Joshesh	Toossab Consulting Engineers Co	M.S. Civil-Environmental Engineering
Reihaneh Rasoulzadeh	Shahid Beheshti University	M.S. Natural resources engineering- Environment,
Mohammadreza Salimi	Toossab Consulting Engineers Co	M.S. Civil-Environmental Engineering
Leila Karimi	Toossab Consulting Engineers Co	M.S. Environmental Engineering-Water resources
Hadiyeh Mirbabaye	Shahid Beheshti University	M.S. Civil-Water resources engineering
Nader Najmi	Toossab Consulting Engineers Co	M.S. Environmental Management
Seyed Hossein Hashemi	Shahid Beheshti University	Ph.D. Environmental engineering

Supervisory Committee:

Farzam Pour Asghar Sangchin	Plan and Budget Organization	PhD in Environmental Education and Planning Management
Javad Hassannazhad	Iran Water Resources Management Company	MSc. in Environmental Management
Nadia Roostaei	Department of Environment	MSc. in Chemical Engineering
Elham Rasoulpour Shabestari	Ministry of Energy	MSc. In Environmental Planning and Management

Monitoring and verifying group members (the specialist committee to prepare the plan of the country's water industry technical standards):

Farzam Pour Asghar Sangchin	Plan and Budget Organization	PhD in Environmental Education and Planning Management
Mohammad Ali Hamed	Royan Consulting Engineers	PhD in Regional Development Planning
Javad Hassannazhad	Iran Water Resources Management Company	MSc. in Environmental Management
Behrooz Dehzad	Shahid Beheshti University	PhD in of Ecology of inland (internal) waters
Elham Rasoulpour Shabestari	Ministry of Energy	MSc. In Environmental Planning and Management
Elham Soflaie	Department of Environment	MSc. Environmental Engineering-Environmental Pollution
Mohammad Mohammadi	Applied Science General University	PhD in Environmental Assessment and Planning

Seyyed Hossein Hashemi

ShahidBeheshti University

PhD inEnvironmental
Engineering

Seyyed Reza Yaghoubi

AndishehZolal Co.

MSc. in Civil Environmental
Engineering

Abstract

Proper and ongoing utilization of standards, criteria and principles nowadays play such a significant role in development of societies that their preparation and application has become quite essential and inevitable. As for the vastness of science and technology in today's world, preparation of criteria and standards are assigned to professional and technical societies in all aspects.

Having above issues considered and due to climatic conditions and shortage of water resources in Iran, preparation of water sector standard is thought of as quite significant and in light of this, Ministry of Energy with cooperation of strategic supervision & planning vice presidency bureau, have provided water industry standard with the aim of achieving the following goals:

- Coordination in preparation, implementation, utilization and of assessment of plans
- Elimination of repeated works and wasting of financial resources
- Preparation of water sector standards is focused on using the following:
  - expertise and experiences of professionals and expert views in public and private sectors
  - creditable references and resources and international standards
  - executive authorities, foundations, industrial units, research, design and construction centers
- Comply with principles and norms of practice of Iran national standard organization and other credible institutions

Standards shall be prepared as draft version first to receive all relevant comments, and the final revision will be published after all necessary modifications are made.

We hope that this draft standard shall be carefully reviewed under oversight of experts whose activities are relative with this field of water industry, such that their comments and viewpoints will be helpful for us in preparation of the final version.

Islamic Republic of Iran
Plan and Budget Organization

Instructions for Zoning Of Land Use in Qualitative Fringe of Surface Water Resources

No. 782

Deputy of Technical, Infrastructure and
Production Affairs
Department of Technical & Executive affairs,
Consultants and Contractors

nezamfanni.ir

Ministry of Energy

Water and Wastewater Standards and Projects
Bureau

<http://seso.moe.org.ir>

این ضابطه

با عنوان دستورالعمل ناحیه‌بندی استقرار کاربری در حریم کیفی منابع آب سطحی، به منظور تعیین کاربری‌ها و فعالیت‌های مجاز در حریم کیفی منابع آب سطحی تهیه شده است که شامل رودخانه‌های دائمی و فصلی و نه‌رهای طبیعی (و کلیه شاخه‌های آنها)، مسیل‌ها، تالاب‌ها، دریاچه‌های طبیعی و مخازن سدها می‌باشند که حریم کیفی برای آن‌ها محاسبه و اعمال می‌شود. هم‌چنین نحوه محاسبه و اعمال حریم کیفی برای مسیل‌ها، انهار طبیعی و رودخانه‌های فصلی مشابه رودخانه‌های دائمی می‌باشد.

